

T.C.

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PSİKIYATRİ HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI

KRİPTO PARA YATIRIMI YAPAN BİREYLERİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ VE DÜRTÜSEL DAVRANIŞLARI İLE KUMAR
OYNAMA EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

MERVE NUR YÜYEN
ORCID ID: 0000-0002-0144-7993
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ DİLEK AYAKDAŞ DAĞLI

İZMİR-2023

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PSİKIYATRİ HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI

KRİPTO PARA YATIRIMI YAPAN BİREYLERİN KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİ VE DÜRTÜSEL DAVRANIŞLARI İLE KUMAR
OYNAMA EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

MERVE NUR YÜYEN
ORCID ID: 0000-0002-0144-7993
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ DİLEK AYAKDAŞ DAĞLI

İZMİR-2023

KABUL VE ONAY SAYFASI

Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürlüğüne;

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programında Merve Nur Yüyen tarafından yürütülmüş olan “Kripto Para Yatırımı Yapan Bireylerin Kişilik Özellikleri ve Dürtüsel Davranışları ile Kumar Oynama Eğilimleri Arasındaki İlişki” başlıklı bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 31/08/2023

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Dilek AYAKDAŞ DAĞLI 0000-0001-7531-3552
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi (İMZA)

Üye : Prof. Dr Leyla BAYSAN ARABACI 0000-0002-0013-4637
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi (İMZA)

Üye : Doç. Dr. Şeyda DÜLGERLER 0000-0003-4512-9855
Ege Üniversitesi (İMZA)

ONAY: Bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve kabul edilmiştir.

(İMZA)

(Unvanı, Adı Soyadı)

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir şekilde kullanıma açma iznini İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır. Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

31/08/2023

İmza

Merve Nur Yüyen

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, “Kripto Para Yatırımı Yapan Bireylerin Kişilik Özellikleri ve Dürtüsel Davranışları ile Kumar Oynama Eğilimleri Arasındaki İlişki” başlıklı çalışmamın, Tez Danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Dilek Ayakdaş Dağlı danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

31/08/2023

İmza

Merve Nur Yüyen

TEŞEKKÜR

Psikiyatri hemşireliği yüksek lisans eğitimim boyunca bilgisi ve deneyiminden sonsuz faydalandığım, her daim örnek edindiğim, sadece bu çalışmanın gerçekleőtirilmesinde değil, iyi kötü her anımda yanımda olan, hayatımda yaőadıęım bütün zor günlerde ve gücümün kalmadığı dönemlerde dahi her daim sabırla, őefkatle, büyük bir özveri ve ilgiyle kucak açan, tam pes ediyorum derken her defasında ellerimden tutup beni ayağa kaldıran, hayatımda önemli yere sahip olan tez danışmanım saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Dilek AYAKDAŞ DAğLI'ya

Beni tüm zorluklara rağmen bu zamanlara getiren, hayatım boyunca sevgilerini benden esirgemeyen, üzüldüğüm de ve sevindiğim de yanımda olan ve her ne olursa olsun yanımda olacağını bildiğim, bugünlere gelmemde yadsınılmaz emekleri olan canım annem Ayőe YYEN'e ve canım abim Safa YYEN'e sonsuz teşekkür ediyorum.

Tezimi nerede olursa olsun hep elini omuzumda hissettiğim, her zaman kalbimden olan ve hala desteğini hissettiğim kıymetli babacım Sedat YYEN'e ithaf ediyorum.

ÖZET

KRİPTO PARA YATIRIMI YAPAN BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE DÜRTÜSEL DAVRANIŞLARI İLE KUMAR OYNAMA EĞİLİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Merve Nur YÜYEN

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği
Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Türkiye, 2023

Amaç: Bu araştırmanın amacı kripto para yatırımı yapan bireylerin kişilik özellikleri ve dürtüsel davranışları ile kumar oynama eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Araştırma, Eylül 2022- Mart 2023 tarihleri arasında bir finans merkezine kayıtlı olan 970 kripto para yatırımı yapan bireyden dahil edilme kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 300 birey ile internet ağı üzerinden çevrimiçi olarak veriler toplanmıştır. Tanıtıcı Bilgi Formu, South Oaks Kumar Tarama Ölçeği, Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği olmak üzere 4 ölçek kullanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen veriler SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, min-maks değerleri, ortalama ve standart sapma) kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan bireylerin yaş ortalaması $31,68 \pm 8,06$ 'dir. Bireylerin %79,3'ü erkek, %49,7'si bekar olup %39,3'ünün çocuğu vardır. Bireylerin %77,7'si üniversite mezunu ve %29,3'ü memurdur. Kripto para yatırımı yapan bireylerin South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları ile yumuşak başlılık alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülürken ($r:0,151$; $p<0,01$), acelecilik alt boyut puanları ($r:-0,138$; $p<0,05$) ve heyecan arayışı alt boyut puanları ($r:-0,129$; $p<0,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Sonuçlar: Kripto paraya yatırım yapan bireylerin yumuşak başlılık kişilik özelliği arttıkça kumar oynama eğiliminin arttığı görülmüştür. Ayrıca dürtüsel davranış alt

boyutlarından heyecan arama davranışı ve acelecilik davranışı azaldıkça kumar oynama eğiliminin arttığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kripto para, kumar oynama, kişilik özellikleri, dürtüsel davranma

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PERSONALITY CHARACTERISTICS AND IMPULSIVE BEHAVIOR OF INDIVIDUALS WHO INVEST IN CRYPTO CURRENCY AND THEIR GAMBLING TENDENCY

Merve Nur YÜYEN

İzmir Katip Çelebi University, Institute of Health Sciences, Department of
Psychiatric Nursing, Master's Thesis, İzmir, Turkey, 2023

Aim: The aim of this research is to examine the relationship between the personality traits and impulsive behaviors of individuals investing in crypto money and their gambling tendencies.

Methods: The research collected data online over the internet network from 970 individuals who invested in cryptocurrencies and were registered in a financial center between September 2022 and March 2023, with 300 individuals who met the inclusion criteria and agreed to participate in the research. Four scales were used: Introductory Information Form, South Oaks Gambling Screening Scale, Five Factor Personality Scale and UPPS Impulsive Behavior Scale. The data obtained as a result of the research were analyzed using the SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 program. Descriptive statistical methods (number, percentage, min-max values, mean and standard deviation) were used when evaluating the data.

Results: The mean age of the individuals participating in the research is 31.68 ± 8.06 . 79.3% of individuals are male, 49.7% are single, and 39.3% have children. 77.7% of individuals are university graduates and 29.3% are civil servants. While it is seen that there is a statistically significant and positive relationship between the South Oaks Gambling Screening Scale scores and the agreeableness sub-dimension scores of individuals investing in cryptocurrencies ($r:0.151$; $p<0.01$), the impulsiveness sub-dimension scores ($r:-0.138$; It is seen that there is a statistically significant and negative correlation between $p<0.05$) and sensation seeking sub-dimension scores ($r:-0.129$; $p<0.05$).

Conclusion: It has been observed that the tendency to gamble increases as the amenity personality trait of individuals investing in crypto money increases. In addition, it was determined that the tendency to gamble increased as the excitement seeking behavior and haste behavior of the impulsive behavior subdimensions decreased.

Keywords: Cryptocurrency, gambling, personality traits, impulsive behavior

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xiii
TABLOLAR.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı ve Araştırmanın Önemi.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırma Hipotezleri	2
1.4 Tanımlar	3
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Kumar Oynama Bozukluğu	4
2.1.1. Kumar Oynama Bozukluğunun Tanı Kriterleri	5
2.1.2. Kumar Oynama Bozukluğunun Epidemiyolojisi.....	6
2.1.3. Kumar Oynama Bozukluğunun Etiyolojisi	6
2.1.4. Kumar Oynama Bozukluğunda Risk Faktörleri	7
2.1.5. Kumar Oynama Bozukluğunda Komorbidite	7
2.1.6. Kumar Oynama Bozukluğunun Tedavisi	8
2.2. Kripto Para	8
2.2.1. Kripto Para ve Kumar Bağımlılığı	9
2.3. Kişilik Özellikleri	10
2.3.1. Kişilik Kavramı.....	10
2.3.2. Kişilik Özellikleri Kavramı	11
2.3.3. Beş Faktör Kişilik Modeli	11
2.3.4. Kişisel Özellikler ve Kumar Oynama Bozukluğu.....	14

2.4. Dürtüsel Davranış.....	14
2.4.1. Dürtüsellik	14
2.4.2. Dürtüsel Davranış	15
2.4.3. Kumar Oynama Bozukluğu ve Dürtüsellik	15
3. GEREÇ VE YÖNTEM	18
3.1. Araştırmanın Türü	18
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	18
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme.....	18
3.4. Örnekleme Özellikleri	18
3.4.1. Dahil Olma Kriterleri	18
3.5. Veri Toplama Araçları	19
3.5.1. Tanıtıcı Bilgi Formu.....	19
3.5.2. South Oaks Kumar Tarama Ölçeği (SOKTT)	19
3.5.3. Beş Faktör Kişilik Ölçeği	19
3.5.4. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği	20
3.6. İstatistiksel Analiz	20
3.7. Etik İzinler.....	20
4. BULGULAR	23
5. TARTIŞMA.....	40
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	48
6.1.Sonuç	48
6.2.Öneriler	49
7. KAYNAKLAR.....	50

EKLER

Ek 1

Ek-2 63

Ek-3

Ek-4

Ek-5

Ek-6

Ek-7

ÖZGEÇMİŞ

SİMGELER VE KISALTMALAR

BFKM: Beş Faktör Kişilik Modeli

DSM 5: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5- Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı 5

KOB: Kumar Oynama Bozukluğu

TABLULAR

Tablo 1: Araştırma Takvimi	22
Tablo 2: Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	23
Tablo 3: Katılımcıların Kumar Oynama Durumlarına Göre Dağılımları.....	25
Tablo 4: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması.....	31
Tablo 5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Puan Ortalamalarına Göre Dağılımları.....	36
Tablo 6. Katılımcıların Ölçeklerden Aldığı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması .	37

1. GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Araştırmanın Önemi

Bağımlılık, bireyin madde veya davranışı bırakma isteğine karşılık bırakamaması ve kontrol edememesidir (1). Bağımlılık kavramı madde kullanım bozukluğu ve davranışsal bağımlılıklar olarak incelenmektedir (2). Davranışsal bağımlılık; bir davranışın tekrarlayan aralıklarla gerçekleşmesi ve bireyin fiziksel, ruhsal ve sosyal problemler yaşamasına sebep olacak davranışlar olarak tanımlanmaktadır (3). Kumar oynama bozukluğu da bir davranışsal bağımlılık türü olup DSM-5'te tanımlanmıştır (4). İşlevsellikte bozulmaya neden olacak şekilde devamlı kumar oynama davranışı kumar oynama bozukluğu (KOB) olarak tanımlanır (5). Dünya'da ve Türkiye'de kumar oynama bozukluğuna bağlı yaşanan sorunlar, birey ve toplum sağlığını olumsuz etkileyen bir sorundur. Ülkemizde oynatılması yasal olmamasına rağmen birçok kumar oynama türü bulunmaktadır (6). Bunlardan biri de yüksek riskli borsa ticaretidir (7). Değişen şartlar ve teknolojiyle birlikte 2009 yılından itibaren Türkiye'de ve dünyada kullanımı gün geçtikçe artan para kavramı "kripto para"dır (8). Kripto para, sanal bir yatırım aracıdır (9). Kripto para yatırımı, diğer yatırım araçlarıyla karşılaştırıldığında risk düzeyi yüksektir fakat yatırımcılar piyasalarının yüksek riskli olmasına rağmen, yatırım yapmaktadır (8,10,11). Bu açıdan kripto para, yüksek riskli hisse senetlerinin ticareti gibidir. Bu tür hisse senetleri risk toleransı yüksek olan bireyler tarafından tercih edilir (11,12). Kripto paraya yatırım yapan bireylerin vakit geçirmek, yüksek getiri arzusu ile yatırım yaptıkları görülmüştür. Bu özellikler de kumar oynama güdüsü olarak nitelendirilir (7,13). KOB'nda görülen; kumar oynamakla sıkça uğraşma ve düzensiz olarak oynama, para miktarını giderek artırma, kumar oynama isteğini durduramama, huzursuzluk hissetme ve öfkelenme, kumar oynamayı durdurmak için tekrarlanan başarısız girişimler, kayba karşı kazanmaya çalışma davranışları (14) kripto para yatırımı yapan bireylerde de görülmektedir (15-17). Griffiths (2018) kripto para yatırımı; kumar oynama bozukluğu olarak tanımlamıştır (16). Menteş ve Bulut (2022) yapmış olduğu çalışmada da kripto para yatırımı yapan bireylerin kumar oynama bozukluğuna benzer davranışlarının olduğunu belirtmişlerdir (11). Araştırmalarda kumar oynama bozukluğu olan bireylerde özkıyım riski, düşük benlik saygısı, depresyon, anksiyete ve alkol/madde kullanımının yüksek olduğu görülmüştür (12,18-20). Uçar (2022)

çalışmasında, kripto para yatırımının artmasının toplum sağlığı sorunu haline geldiğini ve bununla birlikte gelişmiş ülkelerde tedavi arayışlarının arttığını belirtmiştir (21). Literatür incelendiğinde yüksek hisse senedi ticareti yapan bireylerin, sorunlu kumar davranışını takip eden davranışlar gösterdiği görülmektedir (7,12). COVID-19 pandemisiyle birlikte insanların teknolojiyle olan ilişkilerinin gelişmesi sonucu ülkemizde de kripto para yatırımı gittikçe artmış ve kayıplar bilinmese de ilerleyen dönemlerde birey, aile ve toplum için geri dönüşü olmayan sonuçlar ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Bu süreçte kripto para borsasına yatırım yapan bireylerin kişilik özellikleri, dürtüsel davranma ve kumar oynama eğilimlerinin bilinmesi riskli grupları belirlemek ve bağımlılığı önlemek amacıyla önemlidir. Birincil önleme kapsamında sorunun tanımlanması, riskli grupların belirlenmesi ve farkındalık çalışmaları psikiyatri hemşirelerinin önemli sorumluluklarındandır (22-25). Literatürde kripto para yatırımı yapan bireylerin kişilik özellikleri ve dürtüsel davranışları ile kumar oynama eğilimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bu özden hareketle, çalışmanın amacı kripto para yatırımı yapan bireylerin kişilik özellikleri ve dürtüsel davranışları ile kumar oynama eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı kripto para yatırımı yapan bireylerin kişilik özellikleri ve dürtüsel davranışları ile kumar oynama eğilimlerini arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1.3 Araştırma Hipotezleri

H1: Kripto para yatırımı yapan bireylerin kişilik özellikleri ile kumar oynama eğilimleri arasında ilişki vardır.

H2: Kripto para yatırımı yapan bireylerin dürtüsel davranışları ile kumar oynama eğilimleri arasında ilişki vardır.

H3: Kripto para yatırımı yapan bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile South Oaks Kumar Tarama Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında ilişki vardır.

1.4 Tanımlar

Kumar Oynama Bozukluğu: Günlük işlevselliği yerine getirmede bozulmaya neden olacak şekilde ve sürekli olarak kumar oynama davranışıdır.

Kripto para: Yatırım yapılan dijital bir madeni paradır.

Kişilik: Bireyin düşünce, duygu ve davranışlarını etkileyen sebeplerin kendine has görüntüsüdür.

Dürtü: İçsel gerginliği ortadan kaldırmak işin kişiyi harekete geçmeye iten veya içsel gerginlikten beslenen ve hemen doyurulması işin harekete geçmeye iten güçtür.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Kumar Oynama Bozukluğu

Kumar; emek vermeden ve sıkıntı çekmeden, şansa bağlı kalarak diğer insanların tamamen zararı karşılığında basit bir şekilde kazanç sağlamaktır (26). İşlevsellikte bozulmaya neden olacak şekilde devamlı kumar oynama davranışı kumar oynama bozukluğu (KOB) olarak tanımlanır (5). KOB, bireyin hayatını etkilemesine rağmen kumar oynamaya yönelik kontrol edemediği dürtüdür (6,27). KOB kumar oynayan bireyi, ailesini ve toplumu olumsuz yönde etkiler. Bireyin maddi kayıplar yaşamasına ve buna bağlı olarak psikolojik problemler, adli olaylar ve özkıyım girişimleri görülmesine sebep olur (28). KOB, sosyal amaçlı kumar oynama (social gamblers), problemlili kumar oynama (problem gambling) ve patolojik kumar oynama (pathological gambling) olmak üzere üç kategoride incelenir. Problemlili kumar oynama ile patolojik kumar oynamayı birbirinden ayıran en önemli özellik problemlili kumar oynama KOB için tanı ölçütlerini karşılamamaktadır (5). Kumarın en yaygın şekilde oynanan türleri; slot makineleri, at yarışları, spor bahisleri, kağıt ve sanal bahis oyunlarıdır (6).

KOB kazanma, kaybetme, tükenme ve vazgeçme olmak üzere dört evrede incelenmektedir. Kazanma evresi, bireyin az bir miktar ile fazla kazanç sağlamasıyla başlayıp, fazla miktarda ve daha sık süreyle oynamasıyla biter. Birey daha fazla para kazanacağını ve yaşadığı problemlerin çözüme kavuşacağını düşünür. Kazanma becerisiyle birlikte özgüven artışı yaşar. Bu evrede kayıplar yaşansa dahi birey daha fazla kazanacağını şeklinde düşünme eğilimindedir. Kaybetme evresinde, ilk evrede düşünülen fazla kazançlar gerçekleşmez, tam aksine kayıplar başlar. Birey kaybetmeyi kabul etmez ve daha fazla parayla kumar oynamaya devam eder. Kaybettiklerini yerine koymaya çalışan birey bu evrede borç almaya ve bundan dolayı ailesine ve yakınlarına yalan söylemeye, sosyal ve mesleki ilişkilerinde sorunlar yaşamaya başlar. Parayı bulmak için yasal yolları kullanır. Daha fazla para kazanmak isterken tamamen kontrolü kaybeder. Tükenme evresinde ise bireyin aile ve iş yaşantısında problemler ve maddi kayıplar iyice artar. Birey bu evrede yasadışı yollarla para bulmaya çalışır. Büyük bir kazancın yakın zamanda olacağı düşüncesi hala hakimdir. Sinirlilik, uykusuzluk, depresyon, özkıyım düşüncesi ve girişimi bu evrede görülür. Vazgeçme

evresinde, birey artık kaybettiği paraları yerine koyamayacağını kabullense de oynamaya devam eder. Bu evrede eşler arası tartışmalar, boşanmalar, alkol madde kullanımında artma ve yasal problemler görülür (29,30).

2.1.1. Kumar Oynama Bozukluğunun Tanı Kriterleri

Kumar oynama bozukluğu, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı 5 (DSM-5) sınıflamasında madde kullanım bozukluğu kategorisinde madde ile ilişkili olmayan bozukluk başlığı altına alınmıştır (14,18).

DSM-5 kumar oynama bozukluğu kriterleri;

A. Aşağıda verilen davranışlardan, en az dördü veya daha fazlasının on iki aylık bir süre içinde kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da işlevsellikte azalmaya yol açan sürekli ve yineleyici, sorunlu kumar oynama davranışı:

- 1) Düzensiz olarak kumar oynar.
- 2) Kumar oynama ile sıkça uğraşır.
- 3) Aynı seviyede istenen toleransı almak için daha fazla parayla kumar oynar.
- 4) Kumar oynamayı durdurma sırasında, huzursuzluğu veya sinirliliği kontrol etmek veya durdurmak için tekrarlanan başarısız çabalar gösterir.
- 5) Hayatın temel yaşam alanlarında dahi kumar oynar ve bu alanlar etkilenir.
- 6) Huzursuz, mutsuz veya sıkıntılı durumdan kaçmak için kumar oynar.
- 7) Kumar oynarken kaybettiklerinin eşitlemeye çalışır ve yeniden kazanmak için oynar.
- 8) Kumarla ilgili önemli ilişkilerde bulunur.
- 9) Kumar oynamak için başka bireylere güvenir.

B. Kumar oynama davranışı bir mani dönemi ile daha iyi açıklanamaz.

Belirteçler: Dönemsel/sürekli, erken yatışma evresinde/sürekli yatışma ile giden, ağır olmayan (4-5 belirti)/orta derecede (6-7 belirti)/ağır (8-9 belirti) (14,31).

2.1.2. Kumar Oynama Bozukluğunun Epidemiyolojisi

KOB' un genel popülasyondaki yaygınlığı yıllık olarak %0.2'le %0.3 arasında değiştiği bulunmuştur (2). Son yıllarda dünya çapında KOB prevalansının belirgin olarak bir artış gösterdiği ve gelişmiş ülkelerde genel popülasyonda yıllık yaygınlığının ise %0.1 ile %6 arasında olduğu saptanmıştır. Patolojik ve problemlili kumar oynama prevalansı tüm dünyada %1-15 arasında değişmektedir (32). En düşük oranlar %1-3.9 arasında orta ve kuzey Avrupa ülkelerine sahip iken; Asya, Yeni Zelanda, Kuzey Kıbrıs ve Porto Riko'da bu oranlar %13-14.6'ya ulaşmaktadır (33).

Uluslararası literatürde KOB yetişkinlerde %0.12 ile %5.8 aralığında, üniversite öğrencilerinde %5.19 ile %7.07 aralığında, ergenlerde ise bu değer %0.2 ile %12.3 aralığında olduğu görülüp gençlerde yetişkinlerden daha fazla olduğu bildirilmektedir (34).

Yapılan cinsiyet çalışmalarında KOB yaygınlığının erkeklerde kadınlardan daha yüksek ve oranların erkeklerde %1.92, kadınlarda ise %1.05 olduğu saptanmıştır (34). Genel olarak KOB erkeklerde ergenlik döneminde başlarken, kadınlarda ise başlangıç yaşı 20-40 yaş arasındadır (31). Cinsiyetler arasında kumar oynama tercihleri farklılık gösterir. Kadınlar daha çok tombala, poker gibi şansla ilgili oyunlarını tercih ederken, erkekler at yarışı, iskanbil oyunları gibi beceriye yönelik oyunları daha çok tercih ederler (35).

2.1.3. Kumar Oynama Bozukluğunun Etiyolojisi

KOB'un etiyojisi psikoanalitik, davranışçı, bilişsel ve biyolojik kuramlar ile açıklanmıştır.

Psikoanalitik yaklaşım: Kuramcılar, kumar oynama bozukluğunu, bireyin anal dönem ve fallik döneme fikse olduğu şeklinde açıklamaktadır. Kumar oynama

davranışı olan bireylerin bilinçdışı bir kaybetme düşüncesinin olduğunu ve bu davranışı gerçekleştirerek suçluluk duygusunu azalttığını belirtmişlerdir (19).

Davranışçı yaklaşım: KOB davranışının öğrenilmiş bir davranış olduğunu ve bireylerin bu davranışı kazanarak pekiştirdiğini belirtmektedir (19).

Bilişsel yaklaşım: Kumar oynama bozukluğunun oluşmasında bilişsel hataların önemli olduğunu belirtmiştir. Bireyin kumar oynama davranışını kontrol edebileceğini düşüncesi gibi bilişsel çarpıtmalarının olduğunu belirtir. Sürekli kumar oynayan bireylerin yüksek riskli davranışlara yatkın olduğu düşünülmektedir (19).

Biyolojik yaklaşım: Kumar oynama davranışından serotonin, dopamin ve noradrenalin sorumlu olduğunu belirtmişlerdir (19).

Aile çalışmalarında, patolojik kumar oynama bozukluğu olan bireylerin ailelerinde de kumar oynama sorununun olduğu bildirilmiştir (14). Yapılan çalışmalarda KOB olan bireylerin birinci derece akrabalarında yaşam boyu kumar bağımlılığı görülme oranının %20 olduğu belirtilmiştir (36).

2.1.4. Kumar Oynama Bozukluğunda Risk Faktörleri

Madde bağımlılığı ve ruhsal sorunların veya varlığı kumar oynama eğilimini artırabilir. Birey kumar oynamaya erken yaşta başlamış ise KOB görülme oranı, geç yaşta başlayanlara göre daha yüksektir. Bundan dolayı bireyin çevresi önemlidir. Bireyin çevresinde kumar oynamanın kabul edilebilir olmasının ve ailede kumar oynayan birinin varlığı da risk faktörüdür. Ayrıca siyah ırk, psikolojik zorlantılardan kaçınma, boşanmış olmak, kadınlar için orta yaşta olma risk etkenleridir. Bazı ilaçların yan etkisi de bireylerde davranış değişikliğine neden olmaktadır. Örneğin, parkinson ilaçlarında yan etki olarak kumar oynamaya eğilim görülmektedir (19).

2.1.5. Kumar Oynama Bozukluğunda Komorbidite

KOB ile madde kullanımı, anksiyete, hiperaktivite bozukluğu, kişilik bozuklukları, duygulanım ve duygudurum bozukluğu arasında ilişki vardır. Yapılan bir çalışmada KOB olan bireylerin %20-25'inde özkıyım riski, %75'in de depresyon

olduğu bulunmuştur. Alkol ve madde kullanan bireylerde KOB yaygınlığının %13 ile %33 arasında olduğunu bildirilmiştir. Somatizasyon bozukluğu, cinsel işlev bozuklukları, obsesif kompulsif bozukluk ise en sık görülen diğer bozukluklardır (19,20). KOB olan bireylerde özkıyım düşünceleri ve girişimleri artmaktadır. Yapılan bir çalışmada KOB için tedavi gören bireylerin %80'inin özkıyım düşüncesinin olduğu, %12'sinin ise özkıyım girişiminde bulunduğu saptanmıştır (18).

2.1.6. Kumar Oynama Bozukluğunun Tedavisi

KOB'da en başarılı terapi türü bilişsel davranışçı terapidir. Bu terapide amaç bireyin hatalı düşüncelerinin farkında olması ve alternatif düşüncelerinin oluşturulmasıdır (19). Ayrıca bilişsel davranışçı terapi, motivasyonel görüşme ile birlikte yapıldığında, KOB'daki kumar oynama sıklığı ve maddi kaybı önemli derecede azalttığı gösterilmiştir (14). Psikodinamik terapi, aile terapisi, kendi kendine yardım grupları, destek ve yardım hatları, web yayınları, casino ortamı gibi tedavi yöntemlerinin yararlı olduğunu bildiren çalışmalar mevcuttur (34).

Tedavide psikofarmakolojik olarak; opioid reseptör antagonistleri, serotonin geri alım inhibitörleri, antidepresanlar kullanılmaktadır (19).

2.2. Kripto Para

Kripto, Yunanca kökenli gizli veya saklı anlamına gelen bir kelimedir; para ise mal ve hizmetleri elde etme aracıdır (37). Kripto para, dijital madeni paralardır (38). Kripto para elle tutulmayan yalnızca sanal da var olan blokzinciri teknolojisine dayalı paradır (39). Blockzincir teknolojisi, veri bütünlüğünü sağlayan bir teknolojidir; ancak dijital anahtar olmadan kullanıcı kimliğine ve para birimi değerine erişilemez. Ancak fiziksel olarak dünyada kullanılan para birimlerine de dönüştürülebilmektedir (9,40). Kripto para ilk kez ABD'de 2008 yılında Mortgage krizinin başlamasıyla kullanılmaya başlanmıştır (9). Satoshi Nakamoto (2009) tarafından yayınlamış olduğu makale ile dünya literatüre giriş yapmıştır (41). İlk kullanılan kripto paranın Bitcoin olmasıyla birlikte 6894 çeşit kripto para bulunmaktadır (9,42). Çalışmalarda dünyada Nijerya, Vietnam ve Filipinler en fazla kripto para hesabına sahip ilk üç ülke olduğu bildirilmektedir. Türkiye de sıralamada dördüncü olarak yer almakta olup

yatırımcıların yüksek sosyoekonomik duruma ve eğitim düzeyine sahip 35 yaş altı genç erkekler olduğu bildirilmiştir (43).

Kripto piyasalarının fazla iniş çıkışlarına rağmen yatırımcılar genellikle paradan ziyade yatırım olarak görmektedirler (15). Kripto para yatırımı yapan bireyler ile yapılan bir çalışmada katılımcıların %37'sinin yatırım davranışlarını, yüksek riskli yatırım olarak tanımladıkları ve bireylerin %58'inin borsayı her gün takip ettiklerini bildirmişlerdir (8). Literatürde hisse senetlerine yatırımın KOB'nu takip eden davranışları gösterdiğini öne süren çalışmalar bulunmaktadır (6,7,11,44). Bu çalışmalarda yatırımcıların ilk olarak küçük kazançlar elde etmesinin ardından büyük yatırımlar yapması, kayıplarını kovalaması, yatırdıkları para üzerinde kontrolü kaybetmesi, yatırımını kontrol etmek veya durdurmaya çalışırken huzursuz veya sınırlı olması KOB'nu takip eden davranışlardandır (7,17,23,44,45). Yüksek hisse senedi yatırımı yapan bireylerde yapılan bir çalışmada ise depresyon ve anksiyete görüldüğü bildirilmiştir (12).

2.2.1. Kripto Para ve Kumar Bağımlılığı

KOB olan bireyler bireysel, ailevi ve mesleki açıdan işlevselliklerini bozacak şekilde olan davranışlarını kontrol etmeye çalışmalarına rağmen kontrol edememekte ve tekrarlı şekilde kumar oynama davranışlarını sürdürmektedirler (2). Bireyler kumar oynama davranışlarını durduramadıkları için huzursuz ve gergin olurlar. Maddi kayıplar yaşarlar ve yaşadıkları kayıpları yerine koymak için daha fazla oynamak isterler (46-48). Kripto para yatırımı yapan bireyler de tüm zamanlarını borsada geçirmekte, kaybettikleri paranın telafisini yapmak için daha fazla para yatırmakta ve büyük bir kazancın gerçekleşmek üzere olduğuna inanmaktadırlar. Kripto para borsasına yatırım yapan bireyler kendilerini kontrol etmeyi ve bu davranışı durdurmayı denemekte ancak huzursuz veya öfkeli oldukları için yeniden başlamaktadır (15-17).

KOB'nun patofizyolojisinde, dürtü kontrolünde bozulma, karar vermede bozulma, hatalı düşüncelerin varlığı, kontrol kaybında bozulma ödül duyarlılığı vardır (49,50). Kripto para yatırımının dürtüsel davranış olduğu, kısa vade odaklı ve riskli bir davranış olduğu düşünülmektedir (43,51). Artmış bir kontrol kaybı ve zihinde de

sürekli kripto para meşguliyeti vardır. Bireylerin satın aldıkları bir coin hızla yükseliyorsa, daha büyük bir yatırım yapmadıklarına pişman olabilirler ve kaçırma korkusu yaşarlar (52,53). Bu yönüyle de KOB'na benzerlik göstermektedir. Her ikisi de belirsiz bir olayın sonucuna değerli bir şey koymayı içerir (36). Çebi ve Karaaziz'in (2022) yapmış olduğu çalışmada DSM-5 tanı ölçütlerine göre kumar oynama bozukluğu belirtileri gösteren 26 yaşındaki erkek bir danışan uzun kripto para kumar oynadığını belirlemiştir (54).

KOB pek çok ruhsal bozukluğa da sebep olmaktadır. Anksiyete, dürtü kontrol, duygudurum ve kişilik bozuklukları görülen ruhsal bozukluklardır. Öz kıyım girişimleri fazladır (55-57). Patolojik ticarete benzeyen kripto para yatırımı yapan bireylerde de depresyon, anksiyete bozuklukları, öz kıyım girişimleri görülmektedir (12,58,59).

KOB sosyodemografik özellik olarak genç erkeklerde, düşük sosyoekonomik duruma sahip bireylerde daha fazla görülmektedir (18). Kripto para yatırımcıları ise genellikle daha yüksek sosyoekonomik duruma ve eğitim düzeyine sahip genç erkeklerdir (10,60).

2.3. Kişilik Özellikleri

2.3.1. Kişilik Kavramı

Kişilik kavramı, pek çok farklı açılardan tanımlanmıştır. Kişilik aslında bireyi diğer bireylerden ayıran, kişiye özgü, bireyin fiziksel ve sosyal olarak etkileşim içinde bulduran duygu, düşünce ve davranışların sentezidir (61). Kişiliğin yapılan en eski tanımı 1937'de Gordon Allport'a aittir. Kişilik sözcüğünün kökeni eski Yunanca tiyatrolarında kullanılan 'persona' adı verilen maskelerden gelmektedir. Bu tanım zaman içinde kişinin gerçekte sergilediği davranışlarının tümünü anlatmak için kullanılmaya başlanılmıştır (62).

Literatür incelendiğinde kişilik kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Kişilik kavramı üzerinde en çok tanımlama yapan Allport kişilikten, bireyin çevreye yapacağı uyumu belirleyen psikofiziksel sistemlerin, kendi içindeki

dinamik organizasyonlar olarak bahsetmiştir (63). Morris (2002) ise kişiliği, herkesin kendine özgü olan, farklı süreçlerde bütünlük halinde kalıcılığı olan duygu, düşünce ve davranış kalıpları olarak tanımlarken, Cüceloğlu (2010) kişiliği, bireyi diğer bireylerden ayırt edici, bireylerin iç ve dış çevresi ile kurduğu tutarlı olan ilişki şekli olarak tanımlamıştır (64,65). Funder (1997) kişiliği genelleyerek, bireyin duygu, düşünce ve davranışları ile ilgili karakter özellikleri olarak tanımlamıştır (66). Literatürdeki kişilik tanımlamalarında çoğunun davranış, duygu ve düşünce açısından incelendiği dikkati çekmektedir. Kişilik, genetik ve biyolojik yönelimleri, deneyimleri ve çevresel koşulları içine alan iç ve dış etkilere bağlı evrimsel bir süreci temsil etmektedir (67,68).

2.3.2. Kişilik Özellikleri Kavramı

İnsanlar dünyaya gelirken kendisini diğer insanlardan ayıran pek çok kişilik özelliği ile gelmektedir. Kişilik özellikleri bireylerin dengeli, uyumlu ve kendine ait davranışlarda bulunmasını sağlamaktadır (69). Bireylerin kişilik özellikleri kendi arasında tutarlı olmalı ve davranışları ile çelişmemelidir. Kişiler arasında farklılıklara neden olan kişilik özellikleri, her bireyi bir diğer bireyden ayırır (69,70). Kişilik özellikleri fiziksel, duygusal ve zihinsel anlamda farklılık gösterir ve bireylerin olayları farklı biçimde algılamasına neden olur (71,72). Bireyi diğerlerinden farklı kılan temel özelliklerin tamamı kişilik olarak adlandırılmaktadır. Bireyin sahip olduğu duygu, düşünce ve davranışları birbiri ile tutarlı ve sürekli olmasına kişilik özellikleri denir (61,69,73,74).

2.3.3. Beş Faktör Kişilik Modeli

Beş faktör kişilik modeli (BFKM) ayırıcı özellik yaklaşımını temel almakta ve Cattell'in 16 faktörlü kişilik yaklaşımından oluşturmakla birlikte kişiliğin ölçülmesinde kullanılmaktadır (75,76). Kişilik özelliklerini kapsayıcı olarak incelenmesi, kişiliğin diğer değişkenlerle ilişkisini ele alınmasını sağlamaktadır (77). Psikoloji, sosyal, mesleki, sağlık alanındaki çeşitli çıktıları tahmin etmede kullanılabilir (77). BFKM 1884 yılında sadece bir kuramcıya bağlı olmadan geniş bir alana yayılarak ortaya çıkmış bir modeldir (78). Modelin kurucuları olarak kabul edilen McCrae ve Costa modele ilk olarak dışadönüklük ve duygusal denge

boyutları ile başlamışken çalışmalarının ilerlemesi ile de yeniliğe açıklık boyutunu eklemişlerdir (68,79). 1985 yılında ise yapılan çalışmalarla da iki boyut daha eklenerek modelin son hali oluşturulmuştur (79). BFKM’i yumuşak başlılık, dışadönüklük, nörotizm, özdenetim ve deneyime açıklık olarak beş alt boyuttan oluşmaktadır (69,80).

Dışadönüklük

Dışadönüklük, bireyin dış dünyaya yönelmesidir (81). Bireyin girişkenliğini, samimiyetini, liderliğini, eğlenceli ve konuşkan oluşunu ifade etmektedir (82). Girişken, iddialı, iyimser, aktif, maceracı ve sıcakkanlı olmak üzere altı tane tanımlayıcı sıfattan oluşmaktadır (83). Dışadönük bireyler sevecen, girişken, sosyal, bulunduğu ortamda sorumluluk alır, istekli, maceracı, olumlu ve iyimserdirler (69,84). Aynı zamanda, yaşadıkları olaylarda belirli bir miktarda abartıya meyilli, hırslı, tutkulu ve baskın tiplerdir (68). Karşı boyutunda içedönüklükler yani utangaçlık, buldukları ortamda rahat edemez, kabul edicilik, hareketsizlik ve kabul edicilik vardır. (77,80).

Yumuşak Başlılık

Yumuşak başlılık bazı çalışmalarda “uyumluluk” olarak kullanılmıştır (68,69,82,85). Yumuşak başlılık bireyin insancıl yönünü ifade etmekle birlikte kişiler arası eğilimlerinde boyutudur (61,69). Yumuşak başlılık, dışa dönüklük gibi sosyal davranışın önemli göstergesidir. Fakat dışa dönüklükten farklı olarak uyarıcıların sayısı değil de ilişkilerin uyumlu olması ile ilişkilidir (77). Dürüstlük, uyma, alçakgönüllülük, güven ve merhamet olmak üzere beş adet tanımlayıcı sıfattan oluşmaktadır (83). Yumuşak başlı bireyler hoşgörülü, kibar, fedakar, iş birlikçi, uyumlu, güvenilir, alçakgönüllü, çıkarı olmayan, insanlara güvenen ve güven verendir (61,68,69,84,85). Yumuşak başlı kişilik özelliği yüksek olan bireylerde yardım sever özelliği daha ön plandadır (68). Karşı boyutunda ise insanlara ilgi göstermeyen, kavgacı, şüpheli, küçümseyen, tartışmaları başlatan, kin tutan ve herkesi etkisi altına almaya çalışan özellikte olan bireyler vardır (77,80).

Özdenetim

Özdenetim bireyin kontrol ve disiplin algılaması ve görevlerini tamamlayıp hedeflerine yönelik çalışma becerisini ifade etmektedir (61,77). Azimli, hırslı, başarıya yönelimli, sistemli ve titiz olmak üzere altı adet tanımlayıcı sıfattan oluşmaktadır (83). Öz denetim kişilik özelliklerine sahip bireyler azimli, kararlı, hedefine odaklanabilen, plan yapan, zeki, güvenilir, dikkatli, itaatkar ve ısrarcıdır (61,68,69,84,85). Karşı boyutunda belirsizlik, düzensizlik, yetersizlik, dikkatsizlik ve tutarsızlık vardır. Öz denetim özelliği düşük olan bireyler dürtülerini kontrol etmekte zorluk yaşar, dikkatleri kolayca toplayamaz ve çabuk çabukça dağılıbilir (77,80).

Nörotizm

Nörotizm, duygusal dengesizlikle de ifade edilmektedir (77). Nörotizm başka kaynaklarda “duygusal dengesizlik” veya “nevrotizm” olarak kullanılmıştır (68,69,82,85).

Nörotizm duyguların olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya çıkması olarak tanımlanmıştır (85). Endişeli, düşüncesiz, düşmanca duyguları olan, kırılgan, depresif ve benlik bilinci olmayan olmak üzere altı adet tanımlayıcı sıfattan oluşmaktadır (83). Nörotizm özelliği anksiyetesi yüksek, depresif, endişeli, dürtülerini kontrol etmekte zorluk yaşayan, kırılgan, duygusal değişiminde dengesizlik olan, gergin, sinirli, kolay öfkelenen ve uyum problemi olan bireylerdir (69,82,85). Karşı boyutunda olanlar ise duygularını kolaylıkla düzenleyebilen ve duygusal dengelilik özelliği yüksek olanlardır. Bu kişiler sakin kalabilir, sabırlı ve özgüvenlidirler (77,80).

Deneyime Açıklık

En az fikir birliğine varılan boyuttur (75). Kişinin yaşamındaki entelektüel, sanatsal ve yaşantısal boyutun tümüyle ve kapsamıyla ilgilidir (77). “Gelişime açıklık” olarak da isimlendirilebilmektedir (68,69,76,85).

Deneyime açıklık yeniliklere ve yeni deneyime hazır olarak ifade edilebilir (76). Analitik, bağımsız, geleneksel olmayan, liberal, meraklı, , hayal gücü kuvvetli, özgün, değişikliği kabul eden ve ilgi alanları geniş olmak üzere dokuz adet tanımlayıcı

sıfattan oluşmaktadır (83). Deneyime açık bireyler yaratıcı, keşfedici, meraklı, özgün fikirli, yeniklere ve gelişime açık, zeki, yaratıcı, hayal gücü yüksek, analitik düşünen, sanata meraklı ve beceriklidir (61,68,69,85). Bu bireylerin ilgi alanları fazladır (77). Karşı boyutunda gelenekçi, sanata duyarlı olmama, değişimden korkma, zihinsel meraktan yoksun olma vardır. Bu kişiler yenilik yerine geleneksel olarak devam ederler (77,80).

2.3.4. Kişisel Özellikler ve Kumar Oynama Bozukluğu

KOB'na sahip bireylerin kişiler arası ilişkileri bozulmuş ve yalnız oldukları gözlemlenmektedir (86,87). Bireylerin dürtüsellikleri de yüksektir (86-89). Kaygılı ve stresli bireyler olmakla birlikte, stresi yönetmek için uygunsuz başa çıkma stratejileri kullanırlar (88). Düşük özgüven ve özdenetime sahiptirler (87,88). KOB olan bireyler öz denetimi ve kumar oyunlarında elde ettiği başarılarını bir beceri olarak kendi başarısı olarak algılamakta, kayıplarını kendi kontrolleri dışında olan kötü bir şans olarak algılamaktadır (89,90). Dış etkenler bireyleri kumar oynama davranışı için motive etmektedir (91). Ayrıca KOB olan bireylerde suçluluk ve utanç düzeyleri yüksek olup benlik saygıları düşüktür (92). Bu bireyler yüksek yenilik arayışında olup gelişime açık ve düşük iş birliği içinde olan bireylerdir (87,88,93).

2.4. Dürtüsel Davranış

2.4.1. Dürtüsellik

İçsel gerginliği gidermek için bireyi hareket etmeye iten veya içsel gerginlikten yararlanan ve hemen doyurulması için harekete geçmeye iten güce dürtü denir (94). Dürtüsellik, davranışsal, bilişsel ve nörofizyolojik olarak çok yönlü aynı zamanda çok karmaşık bir kavramdır (95). Literatürde dürtüsellik çok sayıda ve farklı yönlerini inceleyen tanımlamalar bulunmaktadır. Dürtüsellik; hareketin sonucunu düşünmeden, planlamadan yapılan bir hareket ya da davranış şeklinde ortaya çıkmaktadır (96). Ayrıca dürtüsellik, içinden geldiği gibi davranmak, elinde bulunan verileri önemsememek, planlamamak ve davranışları üzerinde düşünmemek olarak da tanımlanmaktadır (97). Dürtüsellik; dikkatli olmama, sabırlı olmama, risk alma, heyecan arama ve zarar görme ihtimalini göz ardı etme gibi özellikler ile açıklanabilir (98). Dürtüsellik; sadece saldırganlığı, öfkeyi kapsamadığı, engelle karşılaştığında

dayanma gücünün düşük olmasını ve plan yapma becerisinin olmamasını da kapsamaktadır (99). Moeller ve arkadaşları (2001) dürtüselliğin ayırıcı özelliklerini iki ayrı grupta toplamıştır. İlk grupta dürtüselliğin içten yönelme olduğunu ve harekete geçmekten daha çok davranışların birbirini takip ederek olduğu savunulmaktadır. İkincisinde ise dürtüselliğin, bilinçdışı gerçekleşen hareketlerin sebep olacağı durumlar olduğu ve düşünmeden plansızca yapılan hareketler olduğu belirtilmektedir (95).

2.4.2. Dürtüsel Davranış

Dürtüsel davranış, bulunulan ortama uygun olmayan, olgunlaşmamış, riskli, üzerinde düşünülmemiş ve istenmeyen sonuçlara sebep olan çeşitli davranışlardır (100). Kontrolsüz ve fazla alkol kullanımı, alışveriş anında ihtiyacı olmadığı ürünleri satın almak, sohbet anında düşünmeden bir şeyler söylemek, tartışma esnasında aşırı öfkelenmek, bağırarak gibi davranışlar günlük hayatta karşılaşılabilecek dürtüsel davranışlara örnek olarak verilebilir (98). Yani dürtüselliğin bireye maddi, manevi ve fiziksel olarak zarara uğratabilecek davranışlara yol açtığı söylenebilir. İhtiyaç dışı alışveriş yapma, kumar oynama, fazla yemek yeme, alkol ve madde kullanma isteği gibi aşırı davranışların bireyin davranış üzerinde fazla düşünmesi sonucu ortaya çıkmaktadır (101). Ayrıca bireyin bazı olumsuz düşüncelerden uzaklaşmasına neden olduğu düşünülmektedir (95).

2.4.3. Kumar Oynama Bozukluğu ve Dürtüsellik

Dürtüsellik, KOB'un önemli bir özelliği olarak kabul edilmektedir (102). Çalışmalarda KOB ve dürtüsellik ilişkisinin durumsal olmadığı aksine sürekli olduğu belirtilmektedir (102,103). Aynı zamanda kişilik özelliği olarak dürtüsel olan ve gelişime açık olan bireylerin kendini yönetmede başarısız oldukları ve bu bireylerde KOB olduğu bildirilmiştir (102-105). Dürtüsellik ve depresyon arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada ise şiddetli depresyonu olan bireylerin dürtüselliğinin yüksek olduğu ve bu bireylerin intihara eğilimli olduğu sonucuna varılmıştır (106). Literatürde KOB ile dürtüsellik arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Çalışmalarda KOB olan bireylerin sağlıklı bireylere göre daha dürtüsel oldukları bildirilmiştir (102,107-109).

2.5. Kumar Oynama Bozukluğunda Psikiyatri Hemşireliği Yaklaşımı

Kumar oynama bozukluğu bir toplum sağlığı problemidir (21). Bu nedenle KOB ile mücadele ederken ekip yaklaşımı gerekmektedir. Bu ekipte psikiyatri hemşiresinin de önemli rol ve sorumlulukları vardır. Bağımlılık hemşireliği, psikiyatri hemşireliğinin alt dallarından biri olup davranışsal bağımlılık hakkında toplumda farkındalık oluşturmayı amaçlayan, psikolojik olarak sahip olduğu sağlığı koruma ve geliştirme konusunda danışmanlık yapan, bağımlılık tedavisinde bağımlılığın tekrar oluşmaması için rehabilitasyon sürecinde yer alan meslek disiplindir (25).

Psikiyatri hemşiresinin, KOB'da bireylerin dürtülerinin kontrolünü sağlamasına yönelik olarak girişimlerde bulunulması en önemli unsurdur. Bu bağlamda bireyin problemleri kabullenmesi, bu davranış yerine koyabileceği diğer davranışlar için birlikte karar verilmesi ve uygulamaya geçirilmesi önemlidir. Problemleri kabullenmenin farkındalığına yönelik bireye eğitimler verilmeli, kendine ait savunma stratejilerini oluşturması için destek sağlanmalı, olumlu olmayan duygu ve düşünceleriyle başa çıkma stratejileri oluşturulmalı ve destek sistemlerini güçlendirmesine yardımcı olunmalıdır (4). Bireyin kendine zarar veren davranışlarını görmesini ve kendi içinde yaşadığı duygusal sıkıntıların farkındalığının oluşmasını sağlamak için birey kendi kendine yardım gruplarına veya grup terapilerine yönlendirilmelidir (110). KOB olan bireyler intihar açısından riskli bir grup olduğundan dolayı bu açıdan dikkatli bir şekilde değerlendirilmelidir (18). Birey ve hemşire arasında olumlu bir terapötik ilişki oluşturmak en önemlisidir. Çünkü hemşire tarafından sağlanan psikiyatrik destek bireyde olabilecek umutsuzluk, intihar ve depresyon riskini azaltabilmektedir (111). Ayrıca bireyin olumsuz düşüncelerine yönelik farkındalığı sağlamak, oluşan olumsuz düşüncelerin yerine daha iyi hissetmesini sağlayabilecek düşünceler üzerine konuşmak önem taşımaktadır (19). KOB'na sahip bireye hemşire motivasyonel görüşmede yapabilmektedir. Motivasyonel görüşmenin, bireylerin kumar oynama sayısını ve sonrasında olabilecek maddi kaybı ciddi ölçüde azalttığı görülmüştür (112). Bireyin para denetimini sağlanması ve denetimini kazanılması da önemli adımlardandır. Birey ile hemşire buna yönelik olarak parasının denetimini kimin sağlayacağı ve nasıl yapacağı konusunda fikir alışverişi yapılmalıdır. Yapılan çoğu araştırmada, kumar oynama karar verme davranışının bir belirtisi olduğuna rastlanmıştır (113). Bundan dolayı bağımlı bireye

hemşire karar verme sürecinde destek vermelidir. Karar verme sürecinde bireyden tüm alternatifleri düşünesi ardında yazıya dökmesi istenir ve sonrasında bu alternatiflerin sonuçları tartışılır. Bireye baş edemediği tüm duyguları ile yüzleşmesi için yardımcı olunur. Kumar oynama arzusu oluştuğunda bu süreci tekrar etmesi söylenir (110).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın türü, araştırmanın yapıldığı yer ve zaman, araştırmanın evreni ile örnekleme, örneklemin özellikleri, araştırma için kullanılan veri toplama araçları ve araçların uygulanması, elde edilen verilerin analizinde kullanılan istatistiksel analiz yöntemi, etik izinler ve araştırma takvimi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma, kripto para yatırımı yapan bireylerin kişilik özellikleri ve dürtüsel davranışları ile kumar oynama eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmış kesitsel ve ilişki arayıcı bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, Eylül 2022- Mart 2023 tarihleri arasında, bir finans merkezine kayıtlı olan kripto para yatırımı yapan bireyler ile teknoloji aracılığıyla internet ağı üzerinden çevrimiçi yürütülmüştür.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni, Eylül 2022- Mart 2023 tarihleri arasında bir finans merkezine kayıtlı olan 970 kripto para yatırımı yapan bireylerden oluşmuştur. Araştırmada örneklem hesaplamaya gidilmemiş olup, basit tesadüfi örneklem yöntemiyle dahil edilme kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmaya kabul eden 300 birey ile yürütülmüştür.

3.4. Örneklem Özellikleri

3.4.1. Dahil Olma Kriterleri

- Son altı ay ve daha uzun süredir sürekli olarak kripto para yatırımı yapan,
- E-mail ya da online iletişim kurabilme yeterliliğine sahip olan,
- Veri toplama araçlarının %85'ini dolduran,

- Araştırmaya katılmaya gönüllü olan kripto para yatırımcıları araştırmaya dahil edilmiştir.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak için dört form kullanılmıştır.

3.5.1. Tanıtıcı Bilgi Formu

Konu ile ilgili literatür araştırılarak (114,115) oluşturulan tanıtıcı bilgi formu sosyodemografik özellikler, kumar oynama durumları ve kripto para yatırımlarını belirlemeye yönelik ve açık ve kapalı uçlu olan toplam 21 sorudan oluşmaktadır.

3.5.2. South Oaks Kumar Tarama Ölçeği (SOKTT)

Ölçeği Lesieur ve Blume (1987) geliştirip Duvarcı ve Varan (2001) Türkçe'ye uyarlamasını yapmışlardır (116,117). Tarama ölçeği kumar oynama şiddetini ölçmek için 16 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması 20 üzerinden yapılmaktadır. 5 ve üzeri puan alanlar olası patolojik düzeyde kumar oynayan olarak kabul edilir (117). Türkçeye uyarladığı SOKTT'un geçerlik güvenirlik çalışmasında ise geçerli görülmeyen 3 maddenin yerine 2 madde uyarlandığı için 19 puan üzerinden, 8 ve üzeri puan alanların patolojik kumar oynayan olarak kabul edilmiştir. Türkçe formun Cronbach alfa iç tutarlık değeri 0.88 ve test-tekrar-test korelasyon değeri 0.95'dir. Bu örnekleme Cronbach alfa değeri 0,92'dir.

3.5.3. Beş Faktör Kişilik Ölçeği

Ölçeği Rammstedt ve John (2007) geliştirilip Horzum, Ayas ve Padır (2017) Türkçe'ye uyarlamasını yapmışlardır (118,119). 5'li likert tipinde hazırlanan kişilik ölçeği 10 maddeden oluşmakta ve ölçeği yumuşak başlılık, nörotiklik, dışadönüklük, öz denetimlilik ve deneyime açıklık olmak üzere 5 alt boyut oluşturmaktadır. Her alt boyut ayrı kişilik özelliğini göstermesinden dolayı ölçeğin toplam puanı alınmamaktadır. Ölçeğin Türkçe formunun alt boyutlarına yönelik Cronbach alfa iç tutarlılık değerleri 0.81 ile 0.90 arasında değişmektedir. Bu örnekleme Cronbach alfa değeri 0,658'dir.

3.5.4. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği

Whiteside ve Lynam (2001) tarafından geliştirilip Yargıç ve arkadaşları (2011) tarafından Türkçe'ye uyarlanması yapılmıştır (120,121). 4'lü likert tipinde hazırlanan dürtüsel davranış ölçeği 45 maddeden oluşmakta ve ölçeği tasarlama eksikliği, azim, heyecan arama, acelecilik olmak üzere 4 alt boyut oluşturmaktadır. Ölçeğinin Türkçe formunun iç tutarlılık Cronbach alfa değeri 0.845, tekrar uygulanan testin Cronbach alfa değeri 0.805'dir. Bu örnekleme Cronbach alfa değeri 0,912'dir.

3.6. İstatistiksel Analiz

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistik yöntemleri (sayı, yüzde, min-maks değerleri, ortalama ve standart sapma) kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla "Güvenilirlik Analizi" yapılmıştır.

Kullanılan verilerin normal dağılıp dağılmadığına tespit etmek için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Normal dağılıma sahip olmayan niceliksel verilerin karşılaştırılmasında Mann Whitney U, ikiden fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında Kruskal Wallis H, fark bulunduğu durumda ise grubu belirlemek için Bonferroni testi yapılmıştır. Numerik değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmek için Spearman korelasyon uygulanmıştır.

3.7. Etik İzinler

Araştırmanın uygulanabilmesi için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 23.12.2021 tarihli, 0574 karar numaralı, 0657 sayılı etik kurulu onayı alınmıştır. Ayrıca araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının da kullanım izinleri alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden kripto para yatırımı yapan bireylere araştırmayla ilgili bilgiler verilmesinin ardından verecekleri bilgilerin gizliliğinin korunacağı ve bilgilerin araştırma harici başka bir alanda kullanılmayacağına yönelik açıklamalar yapıldı. Yapılan açıklamalar doğrultusunda araştırmaya katılım konusunda baskı yapılmaksızın gönüllülük esasına

dayalı olarak yatırımcı bireylerin kendilerinden online olarak yazılı olmak üzere izin alınmıştır.

3.8. Araştırma Takvimi

Haziran- Kasım 2021 tarihleri arasında araştırma konusu planlanıp tez önerisi hazırlanmıştır. 30 Kasım 2021'de tez önerisi Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. Etik Kurul onayından sonra Eylül 2022- Mart 2023 tarihleri arasında araştırma verileri toplanmıştır. Nisan- Temmuz 2023 tarihleri arasında verilerin analizi yapıldıktan sonra yapılan araştırma 31 Ağustos 2023'te Yüksek Lisans Tez'i olarak sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Takvimi

ARAŞTIRMA AŞAMALARI	2021	2021	2021	2022	2023	2023	2023	2023
	Haziran- Kasım	30 Kasım	1 Aralık- 23 Aralık	Eylül-	Mart	Nisan- Haziran	1 Temmuz- 25 Temmuz	31 Ağustos
Literatür Tarama								
Tez Önerisinin Sunumu								
Etik Kurul İzininin Alınması								
Verilerin Toplanması								
Verilerin SPSS' e girilmesi ve analizi								
Verilerin Analizi ve Araştırmanın Bulgu ve Sonuçlarının Yazılması								
Araştırmanın Teslim Edilmesi								

4. BULGULAR

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Değişkenler		n	%
Yaş: 31,68±8,06			
Cinsiyet	Kadın	62	20,7
	Erkek	238	79,3
Medeni Durum	Evli	143	47,7
	Bekar	149	49,7
	Boşanmış	7	2,3
	Birlikte yaşıyor	1	0,3
Çocuk Durumu	Var	118	39,3
	Yok	182	60,7
En Uzun Süre Yaşanan Yer	Büyükşehir	161	53,7
	İl	67	22,3
	İlçe	36	12,0
	Köy	26	8,7
	Kasaba	7	2,3
	Yurtdışı	3	1,0
Birlikte Yaşanan Kişiler	Anne-Baba	87	29,0
	Eş-Çocuk(Lar)	142	47,3
	Arkadaş	10	3,3
	Yalnız	55	18,3
	Diğer	6	2,0
Eğitim Durumu	Öğrenim yok, Okuma Yazması Var	2	0,7
	Orta Okul	4	1,3
	Lise	61	20,3

	Üniversite	233	77,7
Meslek	Memur	88	29,3
	Esnaf	30	10,0
	İşçi	29	9,7
	Serbest	36	12,0
	Emekli	6	2,0
	İşsiz	10	3,3
	Öğrenci	42	14,0
	Diğer	59	19,7
Ekonomik Durum	1000 TL ve Altı	21	7,0
	1000-2000 TL	16	5,3
	2000-3000 TL	15	5,0
	3000-5000 TL	57	19,0
	5000-8000 TL	25	8,3
	8000-10000 TL	30	10,0
	10000-20000 TL	95	31,7
	Diğer	41	13,7
Toplam		300	100,0

Katılımcıların yaş ortalamasının $34,64 \pm 11,01$ olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyet dağılımları incelendiğinde, %20,7'sinin kadın, %79,3'ünün erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, %47,7'sinin evli, %49,7'sinin bekar, %2,3'ünün boşanmış, %0,3'ünün birlikte yaşıyor olduğu görülmektedir. Katılımcıların %39,3'ünün çocuğu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yerler incelendiğinde, %53,7'sinin büyükşehir, %22,3'ünün il, %12'sinin ilçe, %8,7'sinin köy, %2,3'ünün kasaba, %1'inin yurtdışı olduğu görülmektedir. Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişiler incelendiğinde, %29'unun anne-baba, %47,3'ünün eş-çocuk(lar), %3,3'ünün arkadaş, %18,3'ünün yalnız, %2'sinin diğer olduğu görülmektedir.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde, %0,7'sinin öğrenim yok, okuma yazması var, %1,3'ünün orta okul, %20,3'ünün lise, %77,7'sinin üniversite olduğu görülmektedir. Katılımcıların meslekleri incelendiğinde, %29,3'ünün memur, %10'unun esnaf, %9,7'sinin işçi, %12'sinin serbest, %2'sinin emekli, %3,3'ünün işsiz, %14'ünün öğrenci, %19,7'sinin diğer olduğu görülmektedir. Katılımcıların ekonomik durumları incelendiğinde, %7'sinin 1000 TL ve altı, %5,3'ünün 1000-2000 TL, %5'inin 2000-3000 TL, %19'unun 3000-5000 TL, %8,3'ünün 5000-8000 TL, %10'unun 8000-10000 TL, %31,7'sinin 10000-20000 TL, %13,7'sinin diğer olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Kumar Oynama Durumlarına Göre Dağılımları

Değişkenler		n	%
Kumar Oynama Durumu	Evet	110	36,7
	Hayır	190	63,3
OAKS testine göre	Patolojik kumar oynamayan	101	91,8
	Patolojik kumar oynayan	9	8,2
Ailede Kumar Oynayan Olma Durumu	Evet	21	7,0
	Hayır	279	93,0
Kripto para Yatırım Süresi	6-8 ay	60	20,0
	9-12 ay	40	13,3
	13-18 ay	53	17,7
	19-24 ay	29	9,7
	24 ay ve üstü	118	39,3
Kripto para Güvenilirliği	Evet	231	77,0
	Hayır	69	23
Kripto Para Yatırımına Başlama Şekli	Ailem Aracılığıyla	18	6,0
	Arkadaşlarım Aracılığıyla	176	58,7
	Sosyal Medya Aracılığıyla	58	19,3
	Mesleğim Gereği Bulduğum Ortam ve Çalışmalar Aracılığıyla	5	1,7

	Kendi Yaptığım Araştırmalar Sonucunda	25	8,3
	Merak Üzerine	9	3,0
	Diğer	9	3,0
Kripto Paraya Yatırım Amacı	Para Kazanmak	243	81,0
	Eğlenmek	7	2,3
	Boş Vakit Değerlendirmek	8	2,7
	İleriye Dönük Uzun Vadeli Yatırım Yapmak	34	11,3
	Diğer	8	2,7
Kripto Paraya Takip Aracı	Telefon	186	62,0
	Bilgisayar	9	3,0
	Tablet	2	0,7
	İki Teknolojik Alet	77	25,7
	İki ve Daha Fazla Teknolojik Alet	26	8,7
Kripto Para Borsasını Günde Takip Etme Süresi	1 saatten az	127	42,3
	1-5 saat	119	39,7
	5,5-10 saat	35	11,7
	10,5-15 saat	11	3,7
	15 saat ve üstü	8	2,7
Kripto Para Yatırımını Takip Etmediği Gün Olma Durumu	Evet	169	56,3
	Hayır	131	43,7
Takip Etmediği Gün Ruhsal veya Fiziksel Bir Sıkıntınız Olma Durumu	Evet	29	6,3
	Hayır	281	93,7
Kripto Para Borsasını Takip Ederken Günlük Yaşam Aktivitelerinde Aksama Durumu	Hayır	253	84,3
	Günlük yaşam aktivitelerini yerine getiremedim(beslenme/uyku/spor)	9	3
	Yapılacak İşleri Unuttum/ Aksattım	26	8,6

	Sosyal yaşantımda ailemi, eşimi, çocuğumu veya arkadaşlarımı aksattım/	16	5,3
Kripto Para Yatırımı Nedeniyle Ailevi, Mesleki veya Sosyal Sorunlar Yaşama Durumu	Hayır	269	89,7
	Sosyal Yaşama Dahil Olamama/Çevreden Dışlanma	6	2,0
	Ailenin özel günleri unutma, Aileye/arkadaşlara zaman ayırmama	5	1,7
	Eş ile tartışma	9	3,0
	Arkadaşlarla tartışma	5	1,7
	Nakit para sorunu/Parasını kaybetme	5	1,7
	Kendini mesleksiz ve niteliksiz hissetme	1	0,3
At yarışı	Hiç	287	95,7
	Haftada bir kereden az	11	3,7
	Haftada bir kere veya daha fazla	2	0,7
Kâğıt oyunu	Hiç	252	84,0
	Haftada bir kereden az	38	12,7
	Haftada bir kere veya daha fazla	10	3,3
Okey	Hiç	246	82,0
	Haftada bir kereden az	41	13,7
	Haftada bir kere veya daha fazla	13	4,3
Zar oyunu	Hiç	287	95,7
	Haftada bir kereden az	12	4,0
	Haftada bir kere veya daha fazla	1	0,3
Horoz	Hiç	297	99,0
	Haftada bir kereden az	2	0,7
	Haftada bir kere veya daha fazla	1	0,3
Sportoto	Hiç	190	63,3
	Haftada bir kereden az	90	30,0
	Haftada bir kere veya daha fazla	20	6,7

Kazı kazan	Hiç	192	64,0
	Haftada bir kereden az	96	32,0
	Haftada bir kere veya daha fazla	12	4,0
Milli piyango	Hiç	172	57,3
	Haftada bir kereden az	114	38,0
	Haftada bir kere veya daha fazla	14	4,7
Borsa	Hiç	183	61,0
	Haftada bir kereden az	77	25,7
	Haftada bir kere veya daha fazla	40	13,3
Casino	Hiç	243	81,0
	Haftada bir kereden az	45	15,0
	Haftada bir kere veya daha fazla	11	3,7
Bilardo	Hiç	289	96,3
	Haftada bir kereden az	10	3,3
	Haftada bir kere veya daha fazla	1	0,3
Kumar Sorunu	Baba	9	3,0
	Kardeşler	4	1,3
	Eş veya partner	4	1,3
	Diğer akrabalar	15	5,0
	Arkadaş veya yaşamında önemli başka biri	42	14,0

Katılımcıların %36,7'sinin kumar oynadığı, %7'sinin ailede kumar oynayan olduğu görülmektedir.

Katılımcıların kripto para yatırım süreleri incelendiğinde, %20'sinin 6-8 ay, %13,3'ünün 9-12 ay, %17,7'sinin 13-18 ay, %9,7'sinin 19-24 ay, %39,3'ünün 24 ay ve üstü olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %77'sinin kripto paranın güvenilir olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Katılımcıların kripto para yatırıma başlama şekli incelendiğinde, %6'sının aile aracılığıyla, %58,7'sinin arkadaşları aracılığıyla, %19,3'ünün sosyal medya aracılığıyla, %1,7'sinin mesleği gereği bulunduğu ortam ve çalışmalar aracılığıyla, %8,3'ünün kendi yaptığı araştırmalar sonucunda, %3'ünün merak üzerine, %3'ünün diğer olduğu görülmektedir.

Katılımcıların kripto paraya yatırım amaçları incelendiğinde, %81'inin para kazanmak, %2,3'ünün eğlenmek, %2,7'sinin boş vakit değerlendirmek, %11,3'ünün ileriye dönük uzun vadeli yatırım yapmak, %2,7'sinin diğer olduğu görülmektedir.

Katılımcıların kripto para takip araçları incelendiğinde, %62'sinin telefon, %3'ünün bilgisayar, %0,7'sinin tablet, %25,7'sinin iki teknolojik alet, %8,7'sinin iki ve daha fazla teknolojik alet olduğu görülmektedir.

Katılımcıların kripto para borsasını günde takip etme süreleri incelendiğinde, %42,3'ünün 1 saatten az, %39,7'sinin 1-5 saat, %11,7'sinin 5,5-10 saat, %3,7'sinin 10,5-15 saat, %2,7'sinin 15 saat ve üstü olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %56,3'ünün kripto para yatırıma takip etmediği gün olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %84,3'ünün kripto para borsasını takip ederken günlük yaşam aktivitelerinde aksama olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların %89,77'sinin kripto para yatırımı nedeniyle ailevi, mesleki veya sosyal sorunlar yaşamadığı görülmektedir. Katılımcıların kripto para yatırımı nedeniyle ailevi, mesleki veya sosyal yaşadıkları sorunlar incelendiğinde, %2'sinin sosyal yaşama dahil olamama/çevreden dışlanma, %1,7'sinin ailenin özel günleri unutmama, aileye/arkadaşlara zaman ayırmama, %3'ünün eş ile tartışma, %1,7'sinin arkadaşlarla tartışma, %1,7'sinin nakit para sorunu/parasını kaybetme, %0,3'ünün kendini mesleksiz ve niteliksiz hissetme cevabını verdikleri görülmektedir.

Katılımcıların “At yarışı” oynama sıklıkları incelendiğinde, %95,7’sinin hiç, %3,7’sinin haftada bir kereden az, %0,7’sinin haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Kâğıt oyunu” oynama sıklıkları incelendiğinde, %84’ünün hiç, %12,7’sinin haftada bir kereden az, %3,3’ünün haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Okey” oynama sıklıkları incelendiğinde, %82’sinin hiç, %13,7’sinin haftada bir kereden az, %4,3’ünün haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Zar oyunu” oynama sıklıkları incelendiğinde, %95,7’sinin hiç, %4’ünün haftada bir kereden az, %0,3’ünün haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Horoz” oynama sıklıkları incelendiğinde, %99’unun hiç, %0,7’sinin haftada bir kereden az, %0,3’ünün haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Sportoto” oynama sıklıkları incelendiğinde, %63,3’ünün hiç, %30’unun haftada bir kereden az, %6,7’sinin haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Kazı kazan” oynama sıklıkları incelendiğinde, %64’ünün hiç, %32’sinin haftada bir kereden az, %4’ünün haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Milli piyango” oynama sıklıkları incelendiğinde, %57,3’ünün hiç, %38’inin haftada bir kereden az, %4,7’sinin haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Borsa” oynama sıklıkları incelendiğinde, %61’inin hiç, %25,7’sinin haftada bir kereden az, %13,3’ünün haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Casino” oynama sıklıkları incelendiğinde, %81’inin hiç, %15’inin haftada bir kereden az, %3,7’sinin haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “Bilardo” oynama sıklıkları incelendiğinde, %96,3’ünün hiç, %3,3’ünün haftada bir kereden az, %0,3’ünün haftada bir kere veya daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların hayatlarındaki insanlardan kumar sorunları olanlar incelendiğinde, %3’ünün baba, %1,3’ünün kardeşler, %1,3’ünün eş veya partner, %5’inin diğer akrabalar, %14’ünün arkadaş veya yaşamında önemli başka biri olduğu, %75,3’ünün hayatında kumar sorunu olan kimse olmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler		South Oaks Kumar Tarama Ölçeği		
		\bar{X}	SS	M
Cinsiyet	Kadın	1,31	2,22	0,00
	Erkek	1,09	1,95	0,00
	u-testi	-0,835		
	p	0,404		
Medeni Durum	Evli	0,91	1,81	0,00
	Bekar	1,34	2,15	1,00
	u-testi	-2,561		
	p	0,010*		
Çocuk Durumu	Var	0,84	1,58	0,00
	Yok	1,32	2,22	0,50
	u-testi	-2,113		
	p	0,035*		
Eğitim Durumu	Lise ve altı	0,91	1,22	0,50
	Üniversite	1,20	2,17	0,00
	u-testi	-0,340		

	p	0,734		
Meslek	Memur ¹	0,98	2,11	0,00
	Esnaf ²	0,90	1,24	1,00
	İşçi ³	1,03	1,61	1,00
	Serbest ⁴	1,61	2,52	1,00
	Öğrenci ⁵	1,60	2,11	1,00
	Diğer	0,96	1,91	0,00
	H-testi	12,731		
	p	0,026*		
	Post Hoc	5>1		
Ekonomik Durum	3000 TL ve Altı	1,15	1,74	1,00
	3000-5000 TL	1,47	2,41	1,00
	5000-8000 TL	0,84	1,68	0,00
	8000-10000 TL	0,97	1,97	0,00
	10000-20000 TL	1,09	2,24	0,00
	Diğer	1,03	1,21	1,00
	H-testi	6,255		
	p	0,282		
Kumar Oynama Durumu	Evet	2,10	2,72	1,00
	Hayır	0,57	1,11	0,00
	u-testi	-6,112		
	p	0,000*		
Ailede Kumar Oynayan Olma Durumu	Evet	2,71	2,74	2,00
	Hayır	1,01	1,89	0,00
	u-testi	-3,569		
	p	0,000*		
Kripto para Yatırım Süresi	6-8 ay	1,37	2,07	1,00
	9-12 ay	1,38	2,82	0,00
	13-18 ay	0,91	1,50	0,00
	19-24 ay	0,97	1,45	0,00
	24 ay ve üstü	1,08	1,97	0,00
	H-testi	4,631		
	p	0,327		
Kripto para Güvenilirliği	Evet	1,16	2,01	0,00
	Hayır	1,06	2,01	0,00
	u-testi	-0,058		
	p	0,954		
Kripto Para Yatırımına Başlama Şekli	Arkadaşlarım Aracılığıyla	1,23	2,32	0,00
	Sosyal Medya Aracılığıyla	1,24	1,67	1,00

	Kendi Yaptığım Araştırmalar Sonucunda	0,88	1,05	1,00
	Diğer	0,71	1,27	0,00
	H-testi	4,112		
	p	0,250		
Kripto Paraya Yatırım Amacı	Para Kazanmak ¹	1,23	2,14	0,00
	İleriye Dönük Uzun Vadeli Yatırım Yapmak ²	0,65	1,28	0,00
	Diğer ³	0,83	1,07	0,00
	H-testi	3,042		
	p	0,218		
Kripto Paraya Takip Aracı Sayısı	Bir Teknolojik Alet ¹	1,33	2,21	1,00
	İki Teknolojik Alet ²	0,71	1,55	0,00
	İki ve Daha Fazla Teknolojik Alet ³	0,88	1,34	0,00
	H-testi	8,074		
	p	0,018*		
	Post Hoc	1>2		
Kripto Para Borsasını Günde Takip Etme Süresi	1 saatten az	1,00	2,02	0,00
	1-5 saat	1,15	1,80	1,00
	5,5 saatten fazla	1,41	2,37	0,50
	H-testi	3,254		
	p	0,196		
Kripto Para Yatırımını Takip Etmediği Gün Olma Durumu	Evet	0,86	1,53	0,00
	Hayır	1,48	2,45	1,00
	u-testi	-2,038		
	p	0,042*		
Takip Etmediği Gün Ruhsal veya Fiziksel Bir Sıkıntınız Olma Durumu	Hayır	1,05	1,83	0,00
	Evet	2,39	3,65	0,50
	u-testi	-1,131		
	p	0,258		
Kripto Para Borsasını Takip Ederken Günlük Yaşam Aktivitelerinde Aksama Durumu	Hayır	0,96	1,76	0,00
	Evet	2,09	2,87	1,00
	u-testi	-3,281		
	p	0,001*		
Kripto Para Yatırımı Nedeniyle Ailevi, Mesleki veya Sosyal Sorunlar Yaşama Durumu	Hayır	0,98	1,81	0,00
	Evet	2,45	2,98	1,00
	u-testi	-3,346		
	p	0,001*		

*p<0,05 u-testi: Mann Whitney u testi

H-testi: Kruskal Wallis H testi

Katılımcıların medeni durumlarına göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının bekar katılımcıların, evli katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların çocuk durumlarına göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Çocuğu olmayan katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının çocuğu olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların mesleklerine göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testinde; öğrenci olan katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının memur olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların kumar oynama durumlarına göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Kumar oynayan katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının oynamayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların ailede kumar oynayan olma durumlarına göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Ailede kumar oynayan olan katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının ailede kumar oynayan olmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların kripto paraya takip aracı sayılarına göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan ikili karşılaştırma testi sonucunda; kripto paraya takip aracı sayısı bir teknolojik alet olan katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının kripto paraya takip aracı sayısı iki teknolojik alet olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların kripto para borsasını takip ederken günlük yaşam aktivitelerinde aksama durumlarına göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Kripto para borsasını takip ederken günlük yaşam aktivitelerinde aksama olan katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları günlük yaşam aktivitelerinde aksama olmayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların kripto para yatırımı nedeniyle ailevi, mesleki veya sosyal sorunlar yaşama durumlarına göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Kripto para yatırımı nedeniyle ailevi, mesleki veya sosyal sorunlar yaşayan katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının yaşamayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 5. Araştırmada Kullanılan South Oaks Kumar Tarama Ölçeği, Beş Faktör Kişilik Ölçeği, UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Göre Dağılımları

Ölçekler ve Boyutları	Min	Maks	Ortalama	Standart Sapma
South Oaks Kumar Tarama Ölçeği	0,00	12,00	1,13	2,01
Beş Faktör Kişilik Ölçeği				
Dışadönüklük	2,00	10,00	5,46 →	1,31
Yumuşakbaşlılık	2,00	10,00	6,40 ↑	1,60
Özdenetimlilik	2,00	10,00	5,96 →	1,36
Nörotiklik	2,00	10,00	6,20 ↑	1,58
Deneyime Açıklık	2,00	10,00	5,97 →	1,52
UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği	54,00	142,00	96,78	16,88
Önceden Tasarlama	11,00	35,00	18,15 ↓	5,23
Acelecilik	12,00	44,00	30,01 ↓	7,33
Heyecan Arayışı	13,00	51,00	28,94 ↓	8,26
Azim	10,00	34,00	19,69 ↓	4,58

South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının ortalama $1,13 \pm 2,01$ olduğu; Dışadönüklük alt boyut puanlarının ortalama $5,46 \pm 1,31$ olduğu; Yumuşak başlılık alt boyut puanlarının ortalama $6,40 \pm 1,60$ olduğu; Özdenetimlilik alt boyut puanlarının ortalama $5,96 \pm 1,36$ olduğu; Nörotiklik alt boyut puanlarının ortalama $6,20 \pm 1,58$ olduğu; Deneyime Açıklık alt boyut puanlarının ortalama $5,97 \pm 1,52$ olduğu; UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği puanlarının ortalama $96,78 \pm 16,88$ olduğu; Önceden Tasarlama alt boyut puanlarının ortalama $18,15 \pm 5,23$ olduğu; Acelecilik alt boyut puanlarının ortalama $30,01 \pm 7,33$ olduğu; Heyecan Arayışı alt boyut puanlarının ortalama $28,94 \pm 8,26$ olduğu; Azim alt boyut puanlarının ortalama $19,69 \pm 4,58$ olduğu bulunmuştur.

Tablo 6. Katılımcıların Ölçeklerden Aldığı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Ölçekler ve Boyutları		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1-South Oaks Kumar Tarama Ölçeği	r	1									
	p	-									
2-Dışadönüklük	r	0,070	1								
	p	0,226	-								
3-Yumuşakbaşlılık	r	0,151**	0,430**	1							
	p	0,009	0,000	-							
4-Özdenetimlilik	r	-0,048	0,435**	0,394**	1						
	p	0,412	0,000	0,000	-						
5-Nörotiklik	r	0,067	0,370**	0,412**	0,284**	1					
	p	0,245	0,000	0,000	0,000	-					
6-Deneyime Açıklık	r	-0,011	0,321**	0,362**	0,360**	0,424**	1				
	p	0,845	0,000	0,000	0,000	0,000	-				
7-Önceden Tasarlama	r	0,107	-0,014	0,091	0,046	-0,020	0,010	1			
	p	0,064	0,804	0,117	0,432	0,725	0,862	-			
8-Acelecilik	r	0,138*	0,147*	0,076	0,205**	0,152**	0,117*	-0,055	1		
	p	0,017	0,011	0,186	0,000	0,008	0,043	0,343	-		
9-Heyecan Arayışı	r	-0,129*	0,054	0,119*	0,183**	0,019	0,034	0,194**	0,402**	1	
	p	0,025	0,352	0,040	0,001	0,749	0,560	0,001	0,000	-	
10-Azım	r	0,052	-0,024	0,067	0,133*	-0,132*	0,015	0,528**	-0,138*	0,257**	1
	p	0,366	0,679	0,248	0,021	0,022	0,799	0,000	0,016	0,000	-

*p<0,05 **p<0,01 r: Spearman korelasyon katsayısı

Katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları ile Yumuşak başlılık alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,151$; $p<0,01$).

Katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları ile Acelecilik alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:-0,138$; $p<0,05$).

Katılımcıların South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları ile Heyecan Arayışı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:-0,129$; $p<0,05$).

Katılımcıların Dışadönüklük alt boyut puanları ile Acelecilik alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,147$; $p<0,05$).

Katılımcıların Yumuşak başlılık alt boyut puanları ile Heyecan Arayışı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,119$; $p<0,05$).

Katılımcıların Özdenetimlilik alt boyut puanları ile Acelecilik alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,205$; $p<0,01$).

Katılımcıların Özdenetimlilik alt boyut puanları ile Heyecan Arayışı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,183$; $p<0,01$).

Katılımcıların Özdenetimlilik alt boyut puanları ile Azim alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,133$; $p<0,05$).

Katılımcıların Nörotiklik alt boyut puanları ile Acelecilik alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir (r:0,152; p<0,01).

Katılımcıların Nörotiklik alt boyut puanları ile Azim alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir (r:0,132; p<0,05).

Katılımcıların Deneyime Açıklık alt boyut puanları ile Acelecilik alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir (r:0,117; p<0,05).

5. TARTIŞMA

Kripto Para Yatırımı Yapan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin İncelenmesi

Kripto para yatırımı yapan bireylerin kişilik özellikleri ve dürtüsel davranışları ile kumar oynama eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan araştırmaya katılan bireylerin dörtte üçü erkek olup yaş ortalamaları $31,68 \pm 8,06$ 'dır. Uysal (2019)'ın dokuz bireyle yapmış olduğu araştırmasında bireylerin %66'sının 30-39 yaş aralığında, Ekmekçi (2023)'nin 384 birey ile yapmış olduğu araştırmada bireylerin %40,9'unun 26-33 yaş aralığında oldu saptanmıştır (9,122). Ayrıca Özden (2021)'in, Özer (2022)'in ve Mosmer (2022)'in araştırmalarında da kripto paraya yatırım yapan bireylerin genç yaş ve erkeklerden oluştuğu görülmektedir (123-125). Bunun sebebinin gençlerin teknolojiye orta yaş bireylere göre aşına olmaları, değişime açık ve kolay benimsemeleri ve iyi kullanmaları olabilir. Özellikle genç nesil, sosyal medya etkileşiminin fazla olmasından dolayı, kripto yatırımlarında daha aktif olma avantajına sahiptir. Sosyal medya kanallarını dünya çapında en çok 18-34 yaş arası gençler takip ettiği bir çalışmada bulgulanmıştır (126). Yaş, karar verme mekanizmasını etkileyen önemli bir faktördür. Bu doğrultuda yaş arttıkça risk alma davranışları azalmaktadır (127). Genç yaş ve erkeklerin risk alma davranışı kadınlara oranla fazla olduğu (127) düşünüldüğünde bu sonuç kaçınılmazdır.

Araştırmada kripto para yatırımı yapan bireylerin çoğu bekar ve çocuk sahibi olmamakla birlikte büyükşehirde eş-çocuk(lar) ile birlikte yaşamaktadır. Yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar görülmüştür (101,128-131). Araştırmamızın aksine Mumcu (2022) ve Şenel (2023) katılımcılarının yarısından fazlasının evli ve çocuk sahibi olduğunu bildirmişlerdir (132,133). Literatürde farklılık olmakla birlikte yatırım yapan bireylerin kazanmış olduğu paranın sorumluluğunun kendisinde olması, bireylerin yatırım yapabilmeleri için kendilerine yöneltilebilecek bir gelire sahip olmaları ve kaybedecek bir şey olmadığını düşünmesi daha kolay risk alma davranışına yönelebilecekleri algısını oluşturuyor olabilir. Ayrıca, büyükşehirlerde teknolojiye ulaşımının daha kolay olması ve teknolojinin gelişimini daha yakından takip etme olanağının fazla olmasıyla birlikte kripto para ile ilgili bilginin daha kolay erişilebilir olduğu düşünülebilir. Aynı zamanda büyükşehirde ve eş-çocuk(lar)la

yaşamının getirdiği maddi ihtiyaçlara karşın, yatırım aracı olarak bireylerin kripto para borsasını tercih ettiği düşünülmektedir.

Çalışmamıza katılan 300 bireyden %77'si üniversite mezunu olup büyük çoğunluğu çalışmaktadır. Yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar saptanmıştır (9,126,127,130,134). Kripto para yatırımı yapan bireylerin çalışma alanlarında değişiklikler gösterdiği fakat ekonomik gelirinin yüksek olan işlerde çalıştıkları görülmektedir. Literatürde de benzer sonuçlar bulunmuştur (8,127,130,135). Sabit veya sürdürülebilir geliri olan bireyler, birikimlerini daha çok yatırım araçlarına yönlendirdikleri düşünülmüştür. Bireylerin sabit gelirini etkileyen faktörlerden biri de eğitim durumlarıdır. Yüksek eğitilmiş bireyler profesyonel olarak düzenli gelir elde edebilirler. Alpay ve arkadaşları (2015)'nin yapmış oldukları araştırmada, gelir düzeyi yüksek olan bireylerin risk alma davranışının yüksek olduğunu ve daha çok finansal yatırım yaptıklarını belirtmişlerdir (136).

Kripto Para Yatırımı Yapan Bireylerin Kumar Oynama Durumlarına Göre İncelenmesi

Kripto para yatırımı yapan bireylerden üç kişiden biri kumar oynamaktadır. Bu oran yüksek bir oran olmakla birlikte problemlili kumar oynama sorunu olabileceğini düşündürmüştür. Nitekim kumar oynayan kripto para yatırımcılarının %8'i patolojik kumar oynamaktadır. Literatür incelendiğinde kripto para yatırımı yapan bireylerin yapmayan bireylere göre daha fazla kumar oynadığı saptanmıştır (51,134,137-142). Griffiths (2018), borsa bağımlılığının bir alt türü olarak kripto para bağımlılığı kavramını önermiş ve kripto para bağımlılığının kumar bağımlılığının bir türü olduğunu belirtmiştir (16). Araştırmamızdaki kumar oynayanların yüzdesi, toplam yatırımcıların %36'sını oluşturduğundan, kripto para yatırımcısının problemlili kumar oynama açısından riskli olduğu söylenebilir. Nitekim patolojik kumar bağımlılığı oranı %8.2'dir. Dixon ve arkadaşları (2018)'nin çalışmasında hisse senedi fiyatlarını sık sık kontrol edilmesi, davranışlarına engel olamaması (gece kalkıp piyasayı kontrol etme), kaçırma kaygısını yaşaması, zihinsel meşguliyetinin olması, kayba karşı kazanma isteğinin olması, planladığından daha uzun süre internette vakit geçirmesi gibi özelliklerinin kumar oynama sorununu beraberinde getirebileceğini belirtmiştir (141).

Kripto para yatırımı yapan bireylerin %7'sinin ailesinde kumar oynayan birey bulunmaktadır. Turan (2022)'nin çalışmasında da benzer sonuç ortaya çıkmıştır (137).

Araştırmada bireylerin kripto para yatırım süreleri incelendiğinde %39'unun 24 ay ve üstü olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları literatür ile benzerdir (51,135). Bu sonucun kripto paranın hayatımızda kısa sürede hızlı bir giriş yapmasından kaynaklandığı, aynı zamanda pandemi döneminin etkisi olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda bireylerin yarısından fazlasının arkadaşlarının aracılığıyla kripto para yatırımına başladığı saptanmıştır. Baygıner (2022)'in yapmış olduğu araştırmaya katılan bireylerin %63'ünün arkadaşlarından öğrenerek kripto para yatırımı yaptıklarını bulgulamıştır (143). Mosmer (2022) 'in çalışmasında ise bireylerin %35'inin sosyal medya aracılığıyla kripto para yatırımına başlamış olduğunu belirtilmiştir (128). Kripto para birimleri teknolojik gelişmelerin bir ürünüdür ancak gelişmesi de kısmen internet kültürüne bağlanabilir. İnternet kültürün, sürü davranışı yoluyla kripto para birimi fiyatlarını yönlendirebilmektedir. Sürü davranışı, kendi başına karar vermektense başkalarını takip etmeyi ya da grup davranışını taklit etmeyi tercih eden bireylerde yaygın olarak görülen bir karar verme sürecidir (144). Kripto para yatırımında da karar verme sürecinde arkadaşların rol model olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda kripto para yatırımcılarının %81'i para kazanmak amacıyla yatırım yapmaktadır. Literatür incelendiğinde, araştırmamızla benzer sonuçlara ulaşılmıştır (135,137,145). 2007 yılında yaşanan küresel mali kriz, küresel ısınmaya bağlı iklim değişiklikleri, 2019'da başlayan ve etkisi yaklaşık olarak 2 yıl gibi süren korona virüs salgın hastalığı, savaş ve göçlerin neden olduğu finansal istikrarsızlıklar bireylerin daha kolay para kazanma düşünceleri neden olmuş olabilir.

Araştırmada bireylerin %62'si, kripto para takip etmek aracı olarak telefon kullanmaktadır. Literatür taraması yapıldığında kripto para yatırımcıların kullandıkları araca yönelik çalışmalar bulunmamaktadır.

Araştırmamızda kripto para yatırımcılarının neredeyse yarısının kripto para piyasasını her gün takip ettiğini ve %7'sinin piyasayı takip etmediği gün psikolojik sıkıntı yaşadıkları ayrıca on kişiden birinin ise kripto para yatırımı nedeniyle ailevi, mesleki veya sosyal sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Literatürde de benzer sonuçlar görülmektedir (8,124,125,131,132,137). Bu sonucun bağımlılık ile ilişkisi olabileceği düşünülmektedir. Bağımlı bireyler teknolojiyi takip etmediklerinde ruhsal ve fiziksel yoksunluk belirtileri gösterirken yaşamsal ve ailevi rollerini yerine getirmekte aksaklık yaşamaktadır.

Araştırmamızda kripto para yatırımcılarının oynama sıklığı olarak at yarışı, kağıt oyunu, okey, zar oyunu, horoz, sportoto, kazı kazan, milli piyango, borsa, cosino ve bilardo oyunlarının hepsini katılımcıların çoğunluğu hiç oynamamıştır. Turan (2022)'ın araştırmasında ise KOB olanların iddia ve casino oyunlarını diğer kumar türlerine göre daha çok tercih ettikleri görülmüştür (137). Mumcu (2022)'nin araştırmasında kripto para yatırımı yapan bireylerde KOB, iddia, sayısal-lotoya, sportoto veya spor-lotoya bahis yapma, borsa yatırımı yapma, casino oyunları oynama davranışları saptanmıştır (132). Kripto para yatırımı ile KOB arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarda güçlü ilişki bulunmuştur (17,43,134). Araştırmamızın kripto para yatırımı yapıp kumar oynayan kişinin az sayıda olmasından dolayı literatür çalışmalarıyla farklı bir sonuç çıktığı düşünülmektedir.

Kripto Para Yatırımı Yapan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği Puanları ile Karşılaştırılmasının İncelenmesi

Kripto para yatırımı yapan bekar bireyler ile South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Kripto para yatırımı yapan bireylerin medeni durumu ile South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puan ortalamaları arasında karşılaştırma bulunmamaktadır. KOB çalışmalarına bakıldığında ise araştırmaya katılanların çoğunluğunun bekar olduğu görülmektedir (129,131,146). Araştırma sonucuna kripto para yatırımı yapan bekar bireylerin kumar oynama davranışı gösterdiklerinin ve bu davranışı göstermesinin nedenlerinde ise yaşamdaki rol ve sorumluluklarının az olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada katılan kripto para yatırımcısı olan bireylerden çocuk sahibi olmayan bireylerin South Oaks Kumar Tarama Ölçeği toplam puanlarının daha yüksek olduğu görölmektedir. Oksanen (2022)'in Finlandiya'daki kripto para yatırımı yapan bireyler ile çocuk sahibi olma durumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, çocuğu olan yatırımcıların daha az kripto para yatırımı yaptıkları görölmüştür (134). Mumcu (2022)'nin araştırmasında ise bu sonucun tam tersi olarak kripto para yatırımı yapanların, çocuk sahibi oldukları tespit edilmiştir (132). Kripto para yatırımı yapan bireylerin çocuk sahibi olma durumları ile South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puan ortalamaları arasında literatürde ilişki arayıcı türde araştırma bulunmamaktadır. Fakat çocuk sahibi olma durumuyla kumar oynama davranışının incelendiği çalışmalarda bizim araştırmamızda olduğu gibi çocuk sahibi olmayan bireylerin kumar oynama davranışı gösterdiği görölmüştür (128-130). ocuğu olmayan bireylerin riskli davranışlar gösterebildiğini söyleyebiliriz.

Araştırmada kripto para yatırımı yapan bireylerin mesleklerine göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görölmektedir ($p < 0,05$). Öğrenci olan bireylerin South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının memur olan bireylere göre daha yüksek olduğu görölmektedir. Literatürde sadece Mumcu (2022)'nin yapmış olduğu araştırmada kripto para yatırımı yapan ve yapmayanlar arasında mesleki durum açısından fark saptanmamıştır (132). Öğrencilerin yaş ortalaması ve medeni durumu göz önüne alındığında dürtüsel ve riskli davranışlar gösterdiklerini, bu yüzden de kumar tarama puanlarının yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmada kripto para yatırımı yapan bireylerden kumar oynayan bireylerin South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının, oynamayan bireylere göre daha yüksek olduğu görölmektedir. Kripto para yatırımcılarını, geleneksel hisse senedi yatırımcılarını ve yatırımcı olmayanları karşılaştıran Oksanen (2022), kripto para yatırımı yapan bireylerin yapmayan bireylere göre daha yüksek oranlarda kumar oynadığını bildirmiştir (134). Ayrıca, Kim ve arkadaşları (2020), kripto para yatırımcılarının önemli ölçüde yüksek problemlili kumar oynama davranışına sahip olduğunu bulmuştur (140). Benzer şekilde Turan (2022) 921 birey ile yapmış olduğu çalışmada kripto para yatırımı yapan bireylerin kumar oynama riskinin yüksek

olduğunu belirtmiştir (137). Literatürdeki benzer sonuçlara göre kripto paraya yatırımı yapan bireylerin kumar oynama riskinin yüksek olduğu görülmektedir. Nitekim bu araştırmada da kripto paraya yatırım yapan bireylerin %36' sının kumar oynadığı ve %8'inin patolojik kumar oynadığı saptanmıştır.

Araştırmamızda kripto para takip aracı sayılarına göre South Oaks Kumar Tarama Ölçeği toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Bir teknolojik alet ile kripto para yatırımı takip eden bireylerin South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puan ortalamalarının, kripto para yatırımı iki teknolojik alet ile takip eden bireylere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatüre bakıldığında kripto para yatırımcıların yatırımı takip etmek için kullandıkları araç sayısına yönelik çalışmalar bulunmamaktadır.

Kripto para yatırımı her gün takip eden, günlük yaşam aktivitelerinde aksama olan, rollerini yerine getiremeyen bireylerde South Oaks Kumar Tarama Ölçeği toplam puan ortalamaları diğerlerine oranla daha yüksektir. Literatürde de benzer sonuç görülmekle birlikte (8,51,125) bu sonucun kumar oynama bozukluğu tanı kriterleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Puan Ortalamalarına Göre Dağılımlarının incelenmesi

Araştırmada kripto para yatırımı yapan bireylerin Beş Faktör Kişilik Ölçeği alt boyutlarından yumuşak başlılık ve nörotiklik kişilik özellikleri toplam puan ortalamaları diğer kişilik özelliklerine oranla ortalama düzeyin üzerinde olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar bulgulanmıştır (147-149). Kripto paraya yatırım yapan bireyler, yatırım kararları vermeden önce sosyal çevreleri ve eğitimleri ile ilgili analizler ve incelemeler yapmakta ve bunun sonucunda karar vermektedirler. Dolayısıyla bu özelliklerde yumuşak başlılık ve nörotiklik özelliklerini tanımlamaktadır. Ayrıca Şamandar ve Çömlekçi (2019) davranışsal finans açısından kişilik tiplerini değerlendirdiği araştırmalarında yumuşak başlı (uyumlu) ve nörotik kişilik özelliğine sahip olanların kendini kolay kandıran, bilişsel ve duygusal olarak kontrol eksikliği olan, kaybetmekten kaçma isteği olan bireyler olduklarını tespit etmişlerdir (150).

Araştırmada kripto paraya yatırım yapan bireylerin ile UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği alt ölçeklerinin toplam puan ortalamalarının ortalama düzeyin altında olduğu görülmüştür. Çalışmanın aksine literatürde kumar oynama bozukluğu olan bireylerin dürtüsel oldukları belirtilmiştir. (17,43,51,132,134,137,140). Bunun nedeni kripto paraya yatırım yapan bireylerin dürtüsel davranmadan daha çok, planlı ve düşünerek analizlere dayalı yatırım yaptıkları sonucunu düşündürmektedir.

Katılımcıların Ölçeklerden Aldığı Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasının İncelenmesi

Kripto para yatırımı yapan bireylerin South Oaks Kumar Tarama Ölçeği toplam puan ortalamaları ile Beş Faktör Kişilik Ölçeği alt boyutlarından yumuşak başlılık alt boyut toplam puan ortalamaları arasında anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir ($r:0,151$; $p<0,01$). Bir başka deyişle yumuşak başlılık arttıkça kumar oynama eğilimi artmaktadır. Çalışmamızın aksine literatürde kripto paraya yatırım yapan bireylerin daha çok deneyime açık ve dışa dönük olduğu bulgulanmıştır (147-149,151-154). Ölçekte yumuşak başlılık kişilik kavramı, kendine güvenen, girişken, hoşgörülü olarak tanımlanmaktadır. Bu bireyler yatırım konusunda daha fazla bilgiye sahip olduklarını inancıyla, riskleri düşük tahmin edebilir ve yanlış yorumlayabilirler. Dolayısıyla kaybı kazanca döndürme eğiliminde olabilirler. Kripto para yatırımcılarının algılamış oldukları risk, asıl beklenen riskten farklı olabilir. Bir başka deyişle bireylerin kendini kandırma eğilimlerinde oldukları söylenebilir.

Araştırmada kripto paraya yatırımı yapan bireylerin South Oaks Kumar Tarama Ölçeği toplam puan ortalamaları ile UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği alt boyutlarından acelecilik ve heyecan arama alt boyut toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü bir ilişki görülmektedir ($r:-0,138$; $p<0,05$). Bir başka deyişle acelecilik ve heyecan arama davranışı azaldıkça kumar oynama eğiliminin arttığı görülmüştür (20,155). Bu sonuç şaşırtıcı olmakla birlikte UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeğinde acelecilik kavramı, bireyin stres hissettiği ve negatif duygular karşısında bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulmak için dürtüsel davranışa yönelim olarak tanımlanmaktadır. Heyecan arama kavramı ise, bireyin heyecan verici ve tehlikeli deneyimlerden hoşlandığı anlamına gelmektedir (120,121). Kripto paraya yatırım yapan bireylerin eğitim düzeylerinin yüksek olması, çoğunun bir işinin olması

ve yatırım konusunda eğitim aldıkları düşünöldüğünde, duyguları ve heyecanları ile hareket etmedikleri ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu bireyler duygularını ve heyecanlarını kontrol altına aldıklarında karar verme süreçleri devreye girebilir. Bireylerin risk alma davranışı artabilir ve bunun sonucunda kumar oynama eğiliminin arttığı düşünölmektedir. Ayrıca kripto paranın ölkemizde yeni tanınır olması ve pandemi dönemi nedeniyle bireylerin sosyal meşguliyetinin olmaması da bu sonucu doğurabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırma, Türkiye’de Eylül 2022- Mart 2023 tarih aralığında sürekli olarak kripto para yatırımı yapan bireylerin kişilik özelliklerini ve dürtüsel davranışları ile kumar oynama eğilimlerini arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmadaki bireylerin yaş grubu ortalaması $31,68 \pm 8,06$ ’dir. Yatırımcı bireylerin dörtte üçünden fazlası erkektir. Bireylerin %49,7’si bekar, üçte birinin çocuğu vardır. Bireylerin yarısından fazlası en uzun süre büyükşehirde eş ve çocuk(lar)la yaşamaktadır. Bireylerin dörtte üçünden fazlası üniversite mezunu ve memurlardan oluşmaktadır.

Yatırımcı bireylerin %36,7’si kumar oynamakta, %7’sinin ailesinde kumar oynayan biri bulunmaktadır. Bireylerin çoğunluğunun kripto para yatırım süreleri 24 ay ve üstündedir. Yarısından fazlası kripto para yatırımına arkadaşları aracılığıyla başlamış ve çoğunluğu para kazanmak için yatırım yapmaktadır.

Yatırımcılardan bekar, çocuğu olan, öğrenci olan, kumar oynayan, yatırımını her gün takip eden, günlük yaşam aktivitelerinde aksama olan, ailevi, mesleki veya sosyal sorunlar yaşayan bireylerin South Oaks Kumar Tarama Ölçeği puanlarının anlamlı ve diğer bireylere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kripto paraya yatırım yapan bireylerin %36’ sının kumar oynadığı ve %8’inin patolojik kumar oynadığı saptanmıştır.

Araştırmaya katılan kripto para yatırımcılardan kişilik özelliği yumuşak başlı olan bireylerin kumar oynama eğilimleri yüksektir.

Araştırmaya katılan kripto para yatırımcılarından acelecilik ve heyecan arayışı az olan bireylerin kumar oynama eğilimleri yüksektir.

Kripto para yatırımları yapan bireylerin kişilik özelliği olarak yumuşak başlı olduğu, dürtüsel olarak heyecan aramayan ve aceleci olmayan bireyler olduğu saptanmıştır.

6.2. Öneriler

- Yumuşak başlı kişilik özelliği olan bireylere yönelik karar verme süreçlerine özgü çalışmaların yapılması önerilir.

- Acelecilik ve heyecan arayışı az olan bireylerin karar verme süreçlerine özgü çalışmaların yapılması önerilir.

- Yatırım araçlarına yönelik kripto paraya özgü kumar tarama araçlarının geliştirilmesi önerilir.

- Psikiyatri hemşirelerinin bu konudaki farkındalıklarının artırılmasına yönelik olarak eğitim planlaması önerilir.

7. KAYNAKLAR

1. Günüç S, Kayrı M. Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik-güvenirlilik çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2010;39: 220-232.
2. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM–5). Washington, DC: American Psychiatric Association; 2013.
3. Beziroglu M. Kompulsif satın alma, bilişsel duygu düzenleme ve davranışsal inhibisyon, davranışsal aktivasyon sistemleri arasındaki ilişkiler (yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2018.
4. Ayakdaş Dağlı D., Yüyen MN. Davranışsal bağımlılıklar ve hemşirelik yaklaşımı. Bağımlılık Dergisi. 2023; 24(1): 104-112.
5. Peker İ. Kumar sorunu olan bireylerde kumarla ilgili bilişlerin kumar oynama, depresyon şiddeti ve tedavi motivasyonu ile ilişkisi (tıpta uzmanlık tezi). Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı; 2021.
6. Boran A. Kumar oynama bozukluğunda bilişsel davranışçı terapinin etkinliği üzerine sistematik bir derleme. Bağımlılık Dergisi. 2021;22(2):180 – 186.
7. Arthur J, Delfabbro P, Williams R. Is There a relationship between participation in gambling activities and participation in high-risk stock trading? J Gambl Stud. 2015;9(3):34-53.
8. Kar AC. Kripto para piyasalarında yatırımcı davranışlarının araştırılması (yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2021.
9. Uysal Ü. Kripto para ve kripto paranın ticarete kullanımı: girişimcilerin ve yatırımcıların kripto paraya ilişkin tutumlarının incelenmesi (yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2019.
10. Gao X, Clark G, Lindqvist J. of two minds, multiple addresses and one history: characterizing opinions, knowledge and perceptions of bitcoin across groups. SSRN Electron J. 2015.
11. Bulut M, Menteş N. Finans sektöründe bazı davranışsal bağımlılıklar; patolojik ticaret, sorunlu borsa ve sorunlu kripto para ticareti. Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi. 2022;5(1):1-12.
12. Oksanen A, Hagfors H, Vuorinen I, Savolainen I. Longitudinal perspective on cryptocurrency trading and increased gambling problems: a three wave national survey study. Public Health. 2022;213:85-90.
13. Dorn D, Sengmueller P. Trading as entertainment? Manag Sci. 2009;55(4):591-603.
14. Geniş B, Aksu H. İntihar girişimi ile acil servise başvuran kumar bağımlılığı olgusu. Bağımlılık Dergisi. 2020; 21(1):92-98.
15. Menteş N, Yolbaş İ, Bulut M. Development and verification of problematic cryptocurrency trading scale. Psychiatr Clin Psychopharmacol. 2021;31(3):310-318.
16. Griffiths M. Hot topics: gambling blocking apps, loot boxes and crypto-trading addiction. Online Gambling Lawyer. 2018;17(7):9-11.
17. Mills D, Nover L. Crypto-currency trading among regular gamblers: a new risk for problem gambling? Addict Behav. 2019;92:136-140.
18. Çakmak S, Tamam L. Kumar oynama bozukluğu: genel bir bakış. Bağımlılık Dergisi. 2018;19(3):78– 97.
19. Ögel K. Sigara, alkol ve madde kullanım bozuklukları: tanı, tedavi ve önleme. Yeniden Yayınları. İstanbul. 2010.

20. Toneatto T, Brennan J. Pathological gambling in treatment in- seeking substance abusers. *Journal of Behavioral Addiction*. 2002;27(3):465-9.
21. Uçar M. Sağlık ve Bilim 2022: Hemşirelik III. 1. baskı. Aktaş E, editör. Halk sağlığı perspektifiyle: teknoloji bağımlılığında kripto para bağımlılığına doğru. İstanbul: Efe Akademi; 2022.
22. Gürsoy İ, Tor Kadioğlu C. Tüketicilerin kripto para kullanma niyetlerinin kişilik tiplerine göre değerlendirilmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*. 2022; Dijitalleşme Özel Sayısı:1-17.
23. Grall-Bronnec M, Sauvaget A, Boutin C, et al. excessive trading, a gambling disorder in its own right? a case study on a french disordered gamblers cohort. *Addict Behav*. 2017;64:340-348.
24. Youn H, Choi J-S, Kim D-J, Choi S-W. Development and validation of a stock addiction inventory (sai). *Ann Gen Psychiatry*;2016;15(1):1-7.
25. Kayalıoğlu K. Çocuk ve ergenlerde madde kullanım bozukluğu ve psikiyatri hemşireliği yaklaşımı. *ICDAH Uluslararası Farklı Boyutlarıyla Sağlık Konferansı. Seçme Bildiriler-3*. 2020.
26. Bayındır G. Kumar ve şans oyunlarına toplumsal bakış: niğde örneği. *Millî Kültür Araştırmaları Dergisi*. 2018;2(2):58-83.
27. Uygur AB. Kumar oynama bozukluğunun davranışsal inhibisyon-aktivasyon sistemleri ve sosyodemografik etkenler ile ilişkisi. *KSU Tıp Dergisi*. 2022;17(1):36-45.
28. Oei TPS, Gordon LM. Psychosocial factors related to gambling abstinence and relapse in members of gamblers anonymous. *Journal of Gambling Studies*. 2008;24(1):91-105.
29. Amerikan Psikiyatri Birliği. *Bozuklukların Tanısal ve Sayısal El Kitabı. Dördüncü Baskı (DSMIV)*. Amerikan Psikiyatri Birliği Washington DC. 1994' de çeviren Köroğlu E. Hekimler Yayın Birliği. Ankara. 1995.
30. Lesieur HR, Rosenthal RJ. Pathological gambling: a review of the literature (prepared for the american psychiatric association task force on dsm-iv committee on disorders of impulse control not elsewhere classified. *Journal of Gambling Studies*. 1991;7(1):5-39.
31. Sumitra LM, Miller SC. Pathologic gambling disorder. *Postgraduate Medicine*. 2005;118(1):31-7.
32. Calado F, Griffiths MD. Problem gambling worldwide: an update and systematic review of empirical research (2000-2015). *Journal of Behavioral Addiction*. 2016;5(4):592- 613.
33. Çakıcı M, Çakıcı E, Karaaziz M, Babayiğit A. A review of problem and pathological gambling in north cyprus. *Cyprus Turkish Journal Psychiatry Psychol*.2019;1(2).
34. Hodgins DC, Stea JN, Grant JE. Gambling disorders. *Lancet*. 2011; 26;378(9806):1874-84.
35. Turner NE, Jain U, Spence W, Zangeneh M. Pathways to pathological gambling: component analysis of variables related to pathological gambling. *International Gambling Studies*. 2008;8(3):281-98.
36. Nautiyal KM, Okuda M, Hen R, Blanco C. Gambling Disorder: An integrative review of animal and human studies. *Annals of the New York Academy of Sciences*. 2017;1394(1):106-127.
37. Yumuşaker MC. Kripto para ve tipleri, bitcoin olgusu ve muhasebesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 2019;18(12).

38. Ektik D. Kripto paraların yatırım amaçlı kullanımı: riskler ve getiriler (doktora tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2021.
39. Hasan SZ, Ayub H, Ellahi A, Saleem M. A moderated mediation model of factors influencing intention to adopt cryptocurrency among university students. *Human Behavior and Emerging Technologies*. 2022;14.
40. Farrell R. An analysis of the cryptocurrency industry. *Wharton Research Scholars*. 2015;130:1-23.
41. Nebil, FS. Bitcoin ve Kripto Paralar. *Pusulula Yayıncılık ve İletişim*. 2018.
42. Google Tarayıcı [Internet]. Investing.com web sitesi; 2021. [alıntılıandığı tarih: 2021 Ekim 16]. Şuradan edinilebilir: https://tr.investing.com/crypto/currencies?cf_chl_jschl_tk=_pmd_NrFhl3fSDVFr_WjqpNRYQ5yGugGJz97FYyLXgd7VkQ4-1634394170-0-gqNtZGzNAjujcnBszQo9
43. Delfabbro P, King D, Williams J, et al. Cryptocurrency trading, gambling and problem gambling. *Addict Behav*. 2021; 122.
44. Sütçü CS, Aytekin Ç. Bitcoin ve kripto para ile ilgili sosyal medya kullanıcılarının girişimcilik düzeyleri üzerine bir araştırma. *The Turkish Online Journal Of Design, Art And Communication*. 2018;8(3):466-488.
45. Şentürk E, Coşar B, Arıkan Z. Kripto paraların kumar ve bağımlılıkla ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2023;15(2):348-355.
46. Potenza MN. Non-substance addictive behaviors in the context of DSM-5. *Journal of Behavioral Addiction*. 2014; 39(15):1-2.
47. Shaffer HJ, Hall MN, Vander Bilt J. Estimating the prevalence of disordered gambling behavior in the united states and canada: a research synthesis. *American Journal of Public Health*. 1999;89(16):1369-1376.
48. Petry NM, Stinson FS, Grant BF. Comorbidity of DSM-IV pathological gambling and other psychiatric disorders: results from the national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *The Journal of Clinical Psychiatry*. 2005;66:564-574.
49. Blaszczynski A. Pathological gambling and obsessive-compulsive spectrum disorders. *Psychological Reports*. 1999;84(53):107-113.
50. Van Holst RJ, Van den Brink W, Veltman DJ, et al. Brain imaging studies in pathological gambling. *Current Psychiatry Reports*. 2010;12:418-425.
51. Sonkurt HO, Altınöz AE. Cryptocurrency investment: A safe venture or a new type of gambling?. *Journal of Gambling Issues*. 2021;47:199-216.
52. Newall PWS, Weiss-Cohen L. The gamblification of investing: how a new generation of investors is being born to lose. *Int J Environ Res Public Health*. 2022;19(9):5391.
53. Uçar M. Criptocurrency addiction and public health. *Asian Pacific Journal of Tropical Medicine*. 2022;15(10):429-430.
54. Çebi Z, Karaaziz M. Kumar oynama bozukluğunda bilişsel davranışçı terapi: bir olgu sunumu. *Hümanist Perspektif*. 2022;4 (3):549-567.
55. Brewer JA, Potenza MN. The neurobiology and genetics of impulse control disorders: relationships to drug addictions. *Biochem Pharmacol*. 2008;75(43):63-75.
56. Mazhari S. Association between problematic internet use and impulse control disorders among iranian university students. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2012; 15(44):270-273.

57. Dowling NA, Brown M. Commonalities in the Psychological Factors Associated with Problem Gambling and Internet Dependence. *Cyberpsychol Behav Soc.* 2010; 13: 437-441.
58. Guglielmo R., Ioime L. and Janiri L. Is pathological trading an overlooked form of addiction? *Addiction & Health.* 2016;8:207–209.
59. Johnson BD, Stjepanović D, Leung J, Sun T, Chan, GCK. Son Kripto Para Piyasasının Gerilemesi Sırasında Reddit Üzerine Akıl Sağlığı. Bağımlılık ve Kumar Tartışmasının Tematik Analizi. 2022.
60. Fred S. The interrelations of cryptocurrency and gambling: results from a representative survey. *computers in human behavior.* 2023;138.
61. Bayram A, Demirtaş Ö, Karaca M. Beş faktör kişilik özelliklerinin insan enerjisi üzerindeki etkisi: bir alan araştırması. *Anadolu Akademi / Sosyal Bilimler Dergisi.* 2019;1(1).
62. Aslan S. Kişilik, huy ve psikopatoloji. *Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar Dergisi.* 2008;1:8-18.
63. Robbins S, Judge, T. Örgütsel Davranış. Ankara: Nobel Yayıncılık. 2013.
64. Morris CG. Psikolojiyi Anlamak (1. Baskı). (H. B. Ayvaşık ve M. Sayıl, Çev.). 2002.
65. Cüceloğlu D. İnsan ve Davranışı. (20. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi. 2010.
66. Roach PD. Evolutionary theory and birth order effects on big five personality traits among the shuar of amazonian ecuador: the first cross- cultural test (doctorate dissertation). University of Oregon, Oregon, 2006.
67. Işık S. Genç Yetişkinlerde beş faktörlü kişilik özelliklerinin bağlanma stillerine göre incelenmesi (yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2021.
68. Develioğlu K, Tekin A. Beş faktörlü kişilik özellikleri ve yabancılaşma arasındaki ilişki: beş yıldızlı otel çalışanları üzerinde bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.* 2013;18(2):15-30.
69. Çiçek İ, Aslan AE. Kişilik ve beş faktör kişilik özellikleri: kuramsal bir çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi.* 2020; 10(1).
70. Erbuğ Z. Emniyet müdürlüğünde çalışan personelin sigara kullanımının psikopatoloji, kişilik, travma ve iş doyumunu ile ilişkisinin incelenmesi: Çeşme Emniyet Müdürlüğü uygulaması (yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi; 2010.
71. Durna U. A tipi ve b tipi kişilik yapıları ve bu kişilik yapılarını etkileyen faktörlerle ilgili bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.* 2005; 19(1):275-290.
72. Farrington DP, Jolliffe D. Personality and crime. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences.* 2001;3(1):11260-11264.
73. Çiçek İ. Ergenlerin kişilik özellikleri ile ayrışma bireyleşme arasındaki ilişkide akran ilişkilerinin aracı etkisi (doktora tezi). İstanbul Üniversitesi. İstanbul, 2019.
74. Sobowale, K., Ham, S.A., Curlin, F.A. et al. Personality traits are associated with academic achievement in medical school: a nationally representative study. *Academic Psychiatry.* 2018;42:338–345.
75. McCrae RR, Costa PT. Reinterpreting the myers-briggs type indicator from the perspective of the five factor model of personality. *Journey of Personality.* 1989; 57(1): 17-40.
76. Baltacı A. Erteleme davranışı eğilimi ve beş faktörlü kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler: okul yöneticileri üzerine bir araştırma. *IntJCES.* 2017; 3 (1).

77. Tokatlı A. Mentorluk fonksiyonları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki ve kişilik özelliklerinin mentorluk fonksiyonlarına etkisi: beş faktör kişilik modeli çerçevesinde bir araştırma (yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi; 2020.
78. Deniz ME. Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi (doktora tezi). Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı; 2013.
79. Yiğit Ş. Lise Öğrencilerinin kişilik özelliklerine göre bilinçli farkındalık düzeyleri (yüksek lisans tez). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı; 2021.
80. Şen Kaya A. Genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin beş faktörlü kişilik özellikleri ile beden algısı ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2019.
81. Chauvin B, Hermand D, Mullet E. Risk perception and personality facets. *Risk Analysis*. 2007;1:171-185.
82. Işık M, Kaptangil İ. Akıllı telefon bağımlılığının sosyal medya kullanımı ve beş faktör kişilik özelliği ile ilişkisi: üniversite öğrenciler üzerinden bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 2018;7(2):695-717.
83. Costa PT, McCrae RR, Dye DA. Facet scales for agreeableness and conscientiousness; a revision of the neo personality inventory. *Personality and Individual Differences*. 1991;12(9): 887-898.
84. Kardaş S. Beş faktör kişilik özelliklerinin iş tatmini üzerindeki etkisi (yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2018.
85. Parlak Ö, Koçoğlu Sazkaya M. Beş faktör kişilik özelliklerinin iş yaşamında yalnızlık üzerine etkisinin incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2018;8(1):149-165.
86. Prasad S, Prakash Jiriwal O. Pathological Gambling disorder: an overview. *Journal of Clinical and Diagnostic Research*. 2019;13(1).
87. Tang TY, Kim HS, Hodgins DC, et al. Gambling disorder and comorbid behavioral addictions: demographic, clinical, and personality correlates. *Psychiatry Research*. 2020;284.
88. Thompson KM, McNeilly DP. Populations at risk for a gambling disorder: older adults. *Current Addiction Reports*. 2016;3:275–279.
89. Gilovich T. Biased evaluation and persistence in gambling. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1983;44:1110–1126.
90. Griffiths MD. The acquisition, development, and maintenance of fruit machine gambling in adolescents. *Journal of Gambling Studies*. 1990;6:193–204.
91. Kaya FŞ, Başkan A. Kumar oynama motivasyonunun iç-dış kontrol odağı ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*. 2020;21(3):210-222.
92. Altındaş M. Kumar oynama bozukluğu tanısı olan hastalarda anksiyete, depresyon, ruminasyon ve dürtüsellik. *Cukurova Medical Journal*. 2018;43(3):624-633.
93. Pettorruso M, Testa G, Granero R, et al. The transition time to gambling disorder: the roles that age, gambling preference and personality traits play. *Addic Behav*. 2021; 116.
94. Sağlam M. Müsabık taekwondocularıda saldırganlık ve dürtüsel davranış tepkilerinin incelenmesi (yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2018.

95. Moeller FG, Barratt ES, Dougherty DM, et al. Psychiatric aspects of impulsivity. *Am Journal Psychiatry*. 2001;158:1783-1793.
96. Caci H, Nadale, L, Baylé FJ, et al. Functional and dysfunctional impulsivity: contribution to the construct validity. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 2003;107(1):34-40.
97. Patton JH, Stanford MS, Barratt ES. Factor structure of the barratt impulsiveness scale. *Journal of Clinical Psychology*. 1995;51(6):768-774.
98. Saticı SA, Kayış AR, Yılmaz MF ve ark. Üniversite öğrencilerinde karanlık üçlü kişilik özellikleri ile dürtüsellik ve heyecan arama davranışları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2019;9(54):857-881.
99. Demirci E, Özmen S, Öztop DB. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan erkek çocuk ve ergenlerde dürtüsellik ve serum oksitosin ilişkisi: bir ön çalışma. 2016; 53: 291-295.
100. Webster CD, Jackson M.A. *Impulsivity: theory, assessment, and treatment*. The Guilford Press: New York. 1997.
101. Şiran B. Üniversite öğrencilerinde kumar oynama davranışı dürtüsellik ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi (yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2020.
102. Kaasinen V, Honkanen EA, Lindholm K, et al. Serotonergic and dopaminergic control of impulsivity in gambling disorder. *Addict Biol*. 2023;28(2).
103. Grant JE, Odlaug BL, Chamberlain SR. Neural and psychological underpinnings of gambling disorder: a review. *Prog Neuro-psychopharmacology Biol Psychiatry*. 2016; 65: 188–93.
104. Jiménez Murcia S, Álvarez Moya EM, Stinchfield R, et al. Age of onset in pathological gambling: clinical, therapeutic and personality correlates. *Journal Gambling Studies*. 2010;26(2):235–48.
105. Lai FD, Ip AK, Lee TM. Impulsivity and pathological gambling: is it a state or a trait problem? *BMC Res Notes*. 2011;4(1):492.
106. Corruble E, Hatem N, Damy C, et al. Defense styles, impulsivity and suicide attempts in major depression. *Psychopathology*. 2003;36(6):279–84.
107. Kurak U. Kumar bağımlılarında aile ilişkilerinin dürtüsellik ve bilinçli farkındalığın incelenmesi (yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2020.
108. Altıntaş M. Kumar oynama bozukluğu tanısı olan hastalarda anksiyete, depresyon, ruminasyon ve dürtüsellik. *Çukurova Medical Journal* 2018;43(3):624-633.
109. Kazğan A., Yıldız S., Tabara MF ve ark. Kumar oynama bozukluğunda metabolik sendrom ve dürtüsellik ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi* 2021; 22(3):257-265.
110. Carpenito LJ, Erdemir F. *Türkiye Hemşirelik tanıları: El kitabı*. Baskı 3. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, 2012.
111. Evli M, Albayrak E. Madde bağımlılığında hemşirelik. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2020;7(2):10–14.
112. Kafes AY, Ülker S, Hızlı Sayar G. Yeme bağımlılığı. *Güncel Bağımlılık Araştırmaları* 2018;2(2):54-58.
113. Boog M, Höppener P. Cognitive inflexibility in gamblers is primarily present in reward related decision making. *Front Hum Neurosci* 2014;13(8):569.
114. Arcan K. *Psychological predictors of problem gambling behaviors (degree of doctor)*. Middle East Technical University; 2012.

115. Demir E. Sorunlu kumar oynama davranışı gösteren kişilerin özelliklerinin belirlenmesi ve tedavide psikoeğitimin etkinliğinin değerlendirilmesi (tıpta uzmanlık tezi). Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı; 2022.
116. Duvarcı I, Varan A. South oaks kumar tarama testi türkçe formu güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi. 2001;12(1):34–45.
117. Lesieur HR, Blume SB. The south oaks gambling screen (sogs): a new instrument for the identification of pathological gamblers. Am J Psychiatry. 1987; 144(9):1184-8.
118. Rammstedt B. and John OP. Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. Journal of Research in Personality. 2007;41(1): 203–212.
119. Horzum, MB., Ayas T. and Padır MA. Adaptation of Big Five Personality Traits Scale to Turkish Culture . Sakarya University Journal of Education. 2017;7 (2): 398-408.
120. Whiteside SP. and Lynam DR. The Five Factor Model and impulsivity: Using a structural model of personality to understand impulsivity. Personality and Individual Differences. 2001;30(4): 669–689.
121. Yargıç İ., Ersoy E. ve Batmaz Oflaz S. UPPS Dürtüsel Davranış Ölçeği ile Psikiyatri Hastalarında Dürtüsellik Ölçümü, Klinik Psikofarmakoloji Bülteni. 2011;21(2):139-46.
122. Ekmekçi Ö. Kripto para borsalarının güvenilirliği: türkiye’de faaliyet gösteren borsalar üzerine bir araştırma (yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı; 2023.
123. Özden C. Consumer acceptance of cryptocurrency: integrating amount of information, trust and risk into the technology acceptance model (yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Bölümü (İngilizce); 2021.
124. Özer E. Kripto para konusunda halkın bilgi düzeyinin ve güven derecesinin ölçülmesi (yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı; 2022.
125. Mosmer S. Türkiye’deki bireysel kripto para yatırımcılarının kripto paralara yaklaşımları (yüksek lisans tezi). Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı; 2022.
126. Hootsuite WAS [İnternet]. Dijital 2021: Küresel Genel Bakış Raporu. 2021 [alıntılandığı tarih: 2023 Haziran28]. Şuradan edinilebilir: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>
127. Senkardes CG. Blockchain technology and nft’s: a review in music industry. JMML. 2021;8 (3):154-163.
128. Kartal E. Alkol ve madde kullanım bozukluğu olan hastalarda komorbidite kumar oynama bozukluğunu yordayan özellikler: mizaç ve dürtüsellik özellikler (yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2017.
129. Özdağ Koç M. Kumar oynama bozukluğu tanılı hastalarda narsistik kişilik özellikleri ile yardım arama davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi (yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, 2022.
130. Yıldırım B. Kripto para kullanma niyetini belirleyen faktörler (yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı; 2022.

131. Pınarcı G. Üniversite öğrencilerinde kumar oynama, patolojik kumar bağımlılığı ve ilişkili karakter özellikleri (yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü; 2014.
132. Mumcu E. Problemleri kripto para alım satım davranışının alkol madde ve kumar bağımlılığı ile ilişkisi (yüksek lisans tezi). İzmir Demokrasi Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı; 2022.
133. Şenel MA. Kumar oynama bozukluğu tanılı hastalarda karanlık üçlü özelliklerinin duygu düzenleme güçlüğü ve bilişsel çarpıtmalarla olan ilişkisi (tıpta uzmanlık tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı; 2023.
134. Oksanen A, Mantere E, Vuorinen I, Savolainen I. Gambling and online trading: emerging risks of real-time stock and cryptocurrency trading platforms. *Public Health*. 2022;205:72-8.
135. Tuygun İ. Kripto para yatırımcı tutumlarının sosyo-demografik değişkenler üzerinden incelenmesi (yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı, 2022.
136. Alpay EE., Yavuz M. Ve Kahyaoğlu MB. Gelir durumunun risk algısına etki eden diğer sosyo-ekonomik ve demografik faktörler üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 2015;16(1): 205-226.
137. Turan A. üniversite öğrencilerinde kripto para kullanım sıklığı, kripto para kullanımı ile erişkin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtileri, yaşam kalitesi ve uyku kalitesi ilişkisi (uzmanlık tezi). Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Tayfur Ata Sökmen Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı; 2022.
138. Janiri L., Martinotti G., Dario T., Schifano F. and Bria P. The gamblers' temperament and character inventory (tcı) personality profile. *Substance Use & Misuse*. 2007;42:975–84.
139. Steinmetz F. The interrelations of cryptocurrency and gambling: results from a representative survey. *Computers in Human Behav*. 2023;138:107437.
140. Kim J., Jin H., Hong JS., Hwang HC., Kim SM. and Han DH. Comparison of Psychological Status and Investment Style Between Bitcoin Investors and Share Investors. *Frontiers in Psychology*. 2020;11:502295.
141. Dixon, Rose M., Giroux I., Jacques C. and Grégoire P. What characterizes excessive online stock trading? a qualitative study. *Journal of Gambling Issues* 2018;38:8–26.
142. Konstantaras K. and Piperopoulou A. P01-66-Stock market trading:Compulsive gambling and the underestimation of risk. *European Psychiatry*. 2011;26: 66.
143. Baygıner O. Kripto para piyasalarına yönelik Türkiye'deki insanların yaklaşımları (yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Siber Güvenlik Anabilim Dalı; 2022.
144. Baddeley M. Herding, social influence and economic decision-making: socio-psychological and neuroscientific analyses. *Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci*, 2010;365:281–290.
145. Johnson B, Sun T, Stjepanović D, Vu G, Chan GCK. “Buy High, Sell Low”: a qualitative study of cryptocurrency traders who experience harm. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2023; 20(10):5833.
146. Aksu M. Kumar oynama bozukluğu tanısı almış bireylerde dürtüsellik ve bilişsel esnekliğin kumar oynama şiddeti ile ilişkisinin incelenmesi (yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Klinik Psikoloji Anabilim Dalı; 2022.

147. Oehler A., Wendt S., Wedlich F. and Horn M. Investors' personality influences investment decisions: experimental evidence on extraversion and neuroticism. *J.Behav.Fin.* 2018;19:30–48.
148. Tauni ZM., Fang H. X. and Iqbal A. The role of financial advice and WOM communication on the association between investor personality and stock trading behavior: evidence from the Chinese stock market. *Pers. Individ. Dif.* 2017.
149. Nasyroh M. and Wikansari R. Hubungan antara kepribadian (big five personality model) dengan kinerja karyawan. *Jurnal Ecopsy.* 2017;4(1):10–16.
150. Şamandar Ö. ve Çömlekçi İ. Kişilik tiplerinin davranışsal finans kapsamında değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 2019; 21(2): 557-575.
151. Sudzina F. and Pavlicek A. Impact of personality traits (BFI-2-XS) on use of cryptocurrencies. In P. Jedlička, P. Marešová, & I. Soukal (Eds.), *Hradec Economic Days: Double-blind peer-reviewed proceedings part II. of the International Scientific Conference Hradec Economic Days.* 2019: 363-369.
152. Zuhajmi DA. and Rafik, A. The effect of personality characteristics, pessimism, and procrastination towards investment decisions. *Selekta Manajemen: Jurnal Mahasiswa Bisnis & Manajemen.* 2022;1(3):113–140.
153. Natsis V. Understanding the economic preferences and personal traits of cryptocurrency investors (master thesis U.S.E.). *Utrecht Univeristy School of Economics, Utrecht;* 2022.
154. Putri RA. And Isbanah Y. Faktor-faktor yang mempengaruhi keputusan investasi pada investor saham di surabaya. *JIM.* 2020;8(1).
155. Savvidou LG., Fagundo AB., Fernández-Aranda F., Granero R., Claes L., Mallorquí-Baqué N. And Jiménez-Murcia S. Is gambling disorder associated with impulsivity traits measured by the UPPS-P and is this association moderated by sex and age?. *Compr Psychiatry.* 2017;72:106-113.

EKLER

EK 1

TANITICI BİLGİ FORMU

Bu form Kripto Para Yatırımı Yapan Bireylerin Kişilik Özellikleri ve Dürtüsel Davranışları ile Kumar Oynama Eğilimleri Arasındaki İlişkinin incelenmek amacıyla geliştirilmiştir. Anket formu ile toplanılan bilgiler İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü bünyesinde yürütülen bir yüksek lisans tezi içindir. Toplanan bilgiler bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Lütfen her soru için size en uygun seçeneği daire içine alınız, parantez içine “x” işareti koyunuz.

1. Yaşı:.....

2.Cinsiyeti:

Kadın Erkek

3. Medeni durumunuz nedir?

Evli Bekar Boşanmış Ayrı yaşıyor Birlikte yaşıyor Eşi ölmüş

4. Çocuğunuz var mı?

Var Yok

5. Bugüne kadar en uzun süre yaşadığınız yerleşim birimi neresidir?

Büyükşehir İl İlçe Köy Kasaba Yurtdışı

6. Kimlerle yaşıyorsunuz?

Anne-baba Eş-çocuk(lar) Arkadaş Yalnız Diğer.....

7. Eğitim durumunuz nedir?

Öğrenimi yok, okuma yazması var

İlkokul

Orta okul

Lise

Üniversite

8. Mesleğiniz nedir?

- Memur Esnaf İşçi Serbest Emekli İşsiz Öğrenci
 Diğer (belirtiniz).....

9. Ekonomik durumunuz nedir?

- 1000 TL ve altı
 1000- 2000 TL
 2000- 3000 TL
 3000- 5000 TL
 5000-8000 TL
 8000-10000 TL
 10000-20000 TL
 Diğer (belirtiniz).....

10. Hiç kumar oynadınız mı? Evet Hayır

Evet ise sıklığını belirterek türünü yazınız.....

11. Ailenizde kumar oynayan var mı? Evet Hayır

Evet ise kimin olduğunu belirtiniz

12. Ne kadar süredir kripto para yatırımı yapıyorsunuz?

- 6-8 ay
 9-12 ay
 13-18 ay
 19-24 ay
 24 ay ve üstü

13. Kripto paranın güvenilir olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet
 Hayır (nedenini belirtiniz).....

14. Kripto para yatırımına nasıl başladınız?

- Ailem aracılığıyla
- Arkadaşlarımın aracılığıyla
- Sosyal medya aracılığıyla
- Diğer (belirtiniz)

15. Kripto paraya yatırım amacınız nedir?

- Para kazanmak
- Eğlenmek
- Boş vakit değerlendirmek
- Diğer (belirtiniz)

16. Kripto para borsasını nasıl takip ediyorsunuz?

- Telefon
- Bilgisayar
- Tablet
- 2 teknolojik alet (teknolojik aletleri belirtiniz).....
- 2 ve daha fazla teknolojik alet (teknolojik aletleri belirtiniz).....

17. Kripto para borsasını günde toplam kaç saat takip ediyorsunuz?

- 1 saatten az
- 1-5 saat
- 5,5-10 saat
- 10,5-15 saat
- 15saat ve üstü

18. Kripto para yatırımını takip etmediğiniz gün oldu mu?

- Evet.....gün
- Hayır

19. Takip etmediğiniz gün ruhsal veya fiziksel bir sıkıntınız oldu mu?

- Evet (belirtiniz)

Hayır

20. Kripto para borsasını takip ederken günlük yaşam aktivitelerinizi aksattığınız oldu mu?

Evet (belirtiniz).....

Hayır

21. Kripto para yatırımı nedeniyle ailevi, mesleki veya sosyal sorunlar yaşadınız mı? Evet ise açıklayınız.

Evet (belirtiniz).....

Hayır

EK-2**SOUTH OAKS KUMAR TARAMA TESTİ (SOKTT)**

1. Bugüne kadar aşağıdaki kumar çeşitlerinden hangilerini oynadığınızı belirtiniz. Her kumar çeşidi için üç cevaptan (“hiç”, haftada bir kereden az “veya” haftada bir kere veya daha fazla”) birini işaretleyiniz.

	Hiç	Haftada Bir Kereden Az	Haftada Bir Kere veya Daha Fazla
At yarışı	()	()	()
Parasına Kağıt Oyunları (yanık, poker...gibi)	()	()	()
Parasına Okey	()	()	()
Parasına Zar Oyunları (barbut. ..gibi)	()	()	()
Horoz Dövüşü	()	()	()
Spor-Toto veya Spor-Loto	()	()	()
Sayısal-Loto	()	()	()
Kazı-Kazan	()	()	()
Milli Piyango	()	()	()
Borsada Oynama	()	()	()
Casino Oyunları	()	()	()
Parasına Beceri İsteyen Oyunlar Oynama (Bilardo..... gibi)	()	()	()
Yukarıda Belirtilmeyen Başka Kumar Çeşitleri	()	()	()

(Lütfen Yazınız)			
----------------------------	--	--	--

2. Bugüne kadar bir günde kumara yatırdığınız en fazla para ne kadardır?

_____ TL

3. Hayatınızdaki insanlardan hangilerinin geçmişte veya halen kumar sorunu olduğunu işaretleyiniz:

Baba Anne Kardeşler

Büyük anne ve baba Eş veya partner Çocuklar

Diğer akrabalar Arkadaş veya yaşamımdaki önemli başka biri

4. Kumar oynadığınızda, kaybettiğiniz parayı yeniden kazanmak için bir başka gün yine kumar oynamaya gider misiniz?

Hiç gitmem

Bazen giderim (kaybettiğim zamanların yarısından azında)

Kaybettiğim çoğu zaman giderim

Her kaybettiğimde giderim

5. Gerçekten kazanmıyorken, hatta kaybettiğinizde, hiç kumardan para kazandığınızı iddia ettiğiniz oldu mu?

Asla

Evet, kaybettiğim zamanların yarısının azında

Evet, çoğu zaman

6. Bahis ve kumarla ilgili hiç sorunuz olduğunu düşünüyor musunuz?

Hayır

Evet, geçmişte fakat şimdi değil

Evet

7. Hiç niyet ettiğinizden daha fazla kumar oynadığınız oldu mu?

Evet, oldu Hayır, olmadı

8. Hiç insanların, sizin kabul edip etmediğinize bakmaksızın, bahis oynamanızı eleştirdikleri veya size kumar sorununuz olduğunu söyledikleri oldu mu?

Evet, oldu Hayır, olmadı

9. Kumar oynamanızdan veya kumar oynadığınız zaman olanlardan dolayı hiç suçluluk duyduğunuz oldu mu?

Evet, oldu Hayır, olmadı

10. Bahse girmeyi veya kumar oynamayı bırakmak istediğiniz ama bunu yapamayacağınızı düşündüğünüz oldu mu?

Evet, oldu Hayır, olmadı

11. Bahis kağıtlarını, piyango biletlerini, kumar paralarını, kumar borçlarını veya diğer bahis veya kumar delillerini eşinizden çocuklarınızdan veya hayatınızdaki diğer önemli insanlardan hiç sakladığınız oldu mu?

Evet, oldu Hayır, olmadı

12. Birlikte yaşadığınız insanlarla parayı nasıl harcadığınız konusunda hiç tartıştığınız oldu mu?

Evet, oldu Hayır, olmadı

13. (Eğer yukarıdaki soruyu Evet diye cevaplandırdıysanız) Para konusundaki tartışmaların hiç sizin kumar oynamanız üzerinde yoğunlaştığı oldu mu?

Evet, oldu Hayır, olmadı

14. Hiç birinden borç alıp kumar yüzünden borcunuzu ödeyemediğiniz oldu mu?

Evet, oldu Hayır, olmadı

15. Bahis oynama veya kumar yüzünden hiç işinize veya okulunuza geç gittiğiniz ya da gitmediğiniz oldu mu?

Evet, oldu Hayır, olmadı

16. Eğer kumar oynamak veya kumar borçlarını ödemek için borç aldıysanız, kimden veya nereden borç aldınız? (Lütfen işaretleyiniz)

a. Evin parasından

b. Diğer akrabalarınızdan

c. Bankalardan, borç veya kredi kuruluşlarından

d. Kredi kartlarından

e. Tefecilerden

f. Şahsi veya ailevi eşya veya malları satma

g. Arkadaş veya tanıdıklardan

h. Altın, mücevher gibi birikimleri paraya çevirme

j. Bahisçiye borçlanma

k. Kumarhaneye borçlanma

EK-3**BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖLÇEĞİ**

Sayın

Katılımcı

Aşağıda sizi tanımlayan ya da tanımlamayan birçok özellik bulunmaktadır. Aşağıda verilen maddelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra her bir maddenin size en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her Zaman
Kendimi içine kapanık biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi genellikle güvenilir biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi yavaş hareket etme eğiliminde olan biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi rahat ve stresle başa çıkabilen biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi çok az sanatsal ilgisi olan biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi dışa dönük, sosyal biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi başkalarının hatasını bulma eğiliminde biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi bir işi tam yapacak biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi kolay sinirlenen biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi yaratıcı biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()

EK-4

UPPS DÜRTÜSEL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ

Aşağıda kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları birtakım ifadeler verilmiştir. Lütfen her bir maddeyi okuyarak o maddede yer alan ifadenin sizi ne kadar iyi tanımladığına, size ne derece uygun olduğuna karar veriniz. Verdiğiniz karara göre yandaki bölme (X) işareti koyunuz.

UPSS	Bana Çok Uyuyor	Bana Uyuyor	Bana Uymuyor	Bana Uymuyor
1. İhtiyatlı ve tedbirli biriyimdir.				
2. Düşüncelerim ölçülü ve bir amaca yöneliktir.				
3. Düşünmeden konuşan biri değilim.				
4. Harekete geçmeden önce biraz durup yapacağım şey üzerine düşünürüm.				
5. Nasıl yürüteceğimi tam olarak bilmediğim bir projeye başlamak istemem.				
6. Karşılaştığım sorunları mantıklı bir biçimde değerlendirerek “makul” bir yaklaşımda bulunma eğilimindeyim.				
7. Kararlarımı genellikle dikkatlice enine boyuna düşünerek veririm.				
8. İhtiyatlı biriyimdir.				
9. Yeni bir durumun içine girmeden önce, o durumun bana neler kazandırabileceğini bilmek isterim.				
10. Herhangi bir şey yapmadan önce genellikle iyice düşünürüm.				
11. Bir konuyla ilgili karar vermeden önce tüm avantaj ve dezavantajları hesaba katarım.				
12. Dürtülerimi kontrol etmede sorun yaşarım.				
13. Şiddetli isteklerime direnç göstermede sorun yaşarım. (örneğin, yemek, sigara içmek vb.)				
14. Kendimi çoğu kez, sonradan pişman olup da kurtulmak istediğim işlerin içine sokarım.				
15. Kendimi kötü hissettiğimde, çoğu kez o anda iyi hissettiren fakat sonradan yaptığıma pişman olduğum şeyler yaparım.				
16. Kendimi kötü hissettiğim bazı zamanlarda, kendimi kötü hissettirse bile yapmakta olduğum şeyi durduramam.				
17. Üzgün olduğum zamanlarda çoğu kez düşünmeden hareket ederim.				
18. Reddedildiğimi hissettiğim zamanlarda, çoğu kez sonradan pişman olduğum şeyler söylerim.				
19. Duygularıma göre hareket etmemin önüne geçemiyorum.				
20. Sorunlarla karşılaştığımda onları çoğu kez içinden çıkılmaz bir hale getiririm çünkü üzgün olduğum zamanlarda düşünmeden hareket ederim				

21. Bir tartışmanın en ateşli anında, çoğu kez sonradan pişman olduğum sözler söylerim.				
22. Duygularımı her zaman kontrol altında tutmayı başarabilirim.				
23. Bazen aklıma eseni yapar ve sonra pişman olurum.				
24. Genellikle yeni ve heyecan verici deneyimler ve duygular ararım.				
25. Bu hayatta her şeyi bir kere deneyeceğim.				
26. Bir sonraki hamlenin çabuk yapıldığı spor ve oyunlardan hoşlanırım.				
27. Su kayağı yapmaktan keyif alabilirim.				
28. Risk almaktan hoşlanırım.				
29. Paraşütle atlamak hoşuma gidebilir.				
30. Biraz korkutucu ya da gelenekdışı dahi olsalar, yeni deneyimler ve duygular yaşamaya açıktır.				
31. Uçak kullanmayı öğrenmek hoşuma gidebilir.				
32. Ara sıra biraz korkutucu işler yapmaktan keyif alırım.				
33. Yüksek bir dağın tepesinden aşağıya hızla kayarken hissedilen duygular bana keyif verebilir.				
34. Hava tüpü olmadan dalış yapmak hoşuma gidebilir.				
35. Arabayı hızlı sürmek hoşuma gidebilir.				
36. Genellikle olayları sonuna kadar takip etmeyi severim.				
37. Kolayca pes etme eğiliminde olan biriyim.				
38. Bitmemiş, yarım kalan işler canımı sıkar.				
39. Bir şey yapmaya başladığımda, durmaktan nefret ederim.				
40. Kolaylıkla konsantre olabilirim.				
41. Başladığım işi bitiririm.				
42. İşleri zamanında bitirebilmek için belirli bir düzen içinde çalışma konusunda oldukça iyiyimdir.				
43. Ben her zaman yapacak bir işi olan üretken biriyim.				
44. Başladığım hemen hemen her işin sonunu getiririm.				
45. Yapılması gereken küçük işleri bazen hiç umursamam.				

EK-5

BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ

EK-6

UPPS DÜRTÜSEL DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ KULLANIM İZİNİ

EK-7

ETİK KURUL ONAYI

ÖZGEÇMİŞ